

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Ústav pedagogiky a sociálních studií

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Irena Drtilová

**SYSTÉM SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ VE VYBRANÝCH
ZEMÍCH EU**

Olomouc 2018

vedoucí práce: Mgr. Dagmar Pitnerová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně a použila jen literaturu a prameny uvedené v seznamu odborných zdrojů.

V Olomouci dne

.....

Irena Drtilová

Poděkování:

Mé poděkování patří Mgr. Dagmar Pitnerové, Ph.D. za odborné vedení, za trpělivost, ochotu a také podporu, kterou mi v průběhu zpracování mé diplomové práce věnovala.

Obrázek č. 1: DĚTI (zdroj vlastní)

„Šťastný je ten, kdo našel štěstí v rodině.“

Lev Nikolajevič Tolstoj

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Irena Drtilová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Dagmar Pitnerová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2018

Název práce:	System sociálně-právní ochrany dětí ve vybraných zemích EU
Název v angličtině:	The system of child protection in selected EU countries
Anotace práce:	<p>Předmětem diplomové práce je komparace sociálně-právní ochrany dětí ve vybraných zemích Evropské unie. Hlavním cílem této práce je charakterizovat systém sociálně-právní ochrany dětí v České republice a provést komparaci systémů sociálně-právní ochrany dětí v České republice, Slovenské republice a Spolkové republice Německo.</p> <p>Práce charakterizuje rodinu, její hlavní funkce a poruchy. Seznamuje s legislativou, vymezuje kompetence orgánů státní správy a samosprávy vybraných zemí. Dále je zde pozornost věnována sociálním dávkám pro rodiny s dětmi. Je popsán systém náhradní rodinné péče jednotlivých zemí. Pomocí komparativní metody jsou porovnány vybrané údaje.</p>
Klíčová slova:	Dítě, rodina, sociálně-právní ochrana dětí, náhradní rodinná péče, zákon, komparace
Anotace v angličtině:	The subject of this diploma thesis is the comparison of social and legal protection of children in selected countries of the European Union. The main aim of this work is to characterize the system of socio-legal protection of children in the Czech Republic and to compare the systems

	<p>of social and legal protection of children in the Czech Republic, the Slovak Republic and the Federal Republic of Germany.</p> <p>The work characterizes the family, its main functions and disorders. It acquaints with legislation, defines the competences of state administration bodies and self-governments of selected countries. In addition, attention is paid to social benefits for families with children. Describes a system of alternative family care for individual countries. Using a comparative method, the selected data is compared.</p>
Klíčová slova v angličtině:	Child, family, social-legal protection of children, substitute family care, law, comparison
Přílohy vázané v práci:	Bez příloh
Rozsah práce:	89 s.
Jazyk práce:	český

OBSAH

ÚVOD.....	9
1 PÉČE O DÍTĚ.....	11
1. 1 Osobnost dítěte	12
1. 2 Funkce rodiny	13
1. 3 Poruchy rodiny.....	17
1. 4 Současná rodina	18
2 SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ V ČESKÉ REPUBLICCE	20
2.1 Legislativa.....	21
2.2 Kompetence orgánů státní správy a samosprávy	26
2. 3 Sociální dávky pro rodiny s dětmi	28
2. 4 Systém náhradní rodinné péče	31
3 SOCIÁLNĚ- PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ VE SLOVENSKÉ REPUBLICCE.....	37
3. 1 Legislativa.....	37
3. 2 Kompetence orgánů státní správy a samosprávy	40
3. 3 Sociální dávky pro rodiny s dětmi	41
3. 4 Systém náhradní rodinné péče	44
4 SOCIÁLNĚ- PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ VE SPOLKOVÉ REPUBLICCE NĚMECKO	49
4. 1 Legislativa.....	49
4. 2 Kompetence orgánů státní správy a samosprávy	51
4. 3 Sociální dávky pro rodiny s dětmi	52
4. 4 Systém náhradní rodinné péče	54
5 KOMPARACE A ZHODNOCENÍ SYSTÉMU SOCIÁLNĚ PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ VE VYBRANÝCH ZEMÍCH EU	58
5. 1 Komparace zákonů o sociálně-právní ochraně dětí	59
5. 2 Komparace subjektů poskytující sociálně- právní ochranu dětí	63
5. 3 Komparace pěstounské péče a jejich dávek.....	65
5. 4 Komparace vybraných sociálních dávek pro rodiny s dětmi	69
5. 4. 1 Přídavek na dítě	70
5. 4. 2 Porodné	71
5. 4. 3 Rodičovský příspěvek.....	72
5. 4. 4 Pohřebné	74

5. 5 SHRnutí.....	74
ZÁVĚR	79
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	81
SEZNAM TABULEK.....	82
SEZNAM OBRÁZKŮ	83
SEZNAM ODBORNÝCH ZDROJŮ	84

ÚVOD

Jako téma pro svoji diplomovou práci jsem si vybrala srovnání sociálně-právní ochrany dětí ve vybraných zemích Evropské unie. Hlavním důvodem výběru této problematiky je nejen aktuálnost daného tématu, ale i mého osobního zájmu o tuto problematiku. Bohužel ne všechny děti u nás mají to štěstí, aby se narodily do spokojené a milující rodiny. Pokud se tak již stane, je jejich osud řešen dle zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí.

Rodina si ve svém historickém vývoji prošla zajímavým vývojem. Jedno jí ale pořád zůstalo. Je těžko nahraditelnou institucí pro dítě, stojí na počátku rozvoje jeho osobnosti. Trendem dnešní společnosti je výrazná orientace na výkon, ekonomiku a současně na blaho jedince. Ač si rodina zachovává stále vysokou hodnotu, může se potýkat s různými problémy, které se často týkají jejich finanční stránky, což je nejčastěji vidět na dětech. S finanční ztrátou rodiny, strádají nejčastěji děti, a to především v oblasti výživy a možnost vzdělávání. Proto je nutné, aby stát převzal několik rolí a postaral se o rodiny, které tvoří jeho základní stavební jednotku.

Od doby narození vlastních dětí vnímám rodinnou problematiku velice citlivě. Během svého studia bakalářského oboru jsem měla v rámci praxe možnost seznámit se s činností odboru sociálních věcí Konice. Mnohé kauzy, obzvláště týkající se nechtěných a zanedbávaných dětí, se mě velice dotýkaly a nemohla jsem na ně přestat myslet. Jak jsem již psala, sama jsem mámou dvou dětí. Svou rodinu si troufám nazvat zdravou, šťastnou a fungující. V rámci pracovních povinností jsem ji letos musela na 4 měsíce opustit a zanechat pouze v péči mého manžela. Nevzpomínám na toto období vůbec ráda. Stesk, výčitky, strach o své nejbližší. O to šťastnější návrat. Co ale děti, které rodiče opustí, ať již z důvodu že se o ně nechtějí či nemůžou starat? Právě pro tyto případy máme u nás v platnosti výše zmiňovaný zákon.

Hlavním cílem této práce je charakterizovat systém sociálně-právní ochrany dětí v České republice a provést komparaci systémů sociálně-právní ochrany dětí v České republice, Slovenské republice a Spolkové republice Německo.

Z hlavního cíle následně vychází **cíle dílčí**:

- definovat kompetence státní správy a samosprávy v České a Slovenské republice
- charakterizovat sociálně-právní ochranu dětí na Slovenské republice
- charakterizovat sociálně-právní ochranu dětí v Německu
- seznámit se se systémem sociálních dávek pro rodiny s dětmi
- popsat jednotlivé formy náhradní rodinné péče
- komparovat systémy sociálně-právní ochrany dětí v daných zemích

Diplomovou práci tvoří pět kapitol. Jedná o komparativní studii, tedy převážně teoretickou. V první části vymezím jednotlivé pojmy, které jsou velmi důležité pro celkovou práci. V úvodu definuji rodinu, přičemž se zaměřím na její hlavní funkce, které jsou důležité v rámci státu, ale i hlavní poruchy. Věnuji se i osobnosti vychovávaného dítěte a problémům, které trápí rodinu současnou. Pokračováním práce je charakteristika systému sociálně-právní ochrany dětí v České republice a s ní související dávky pro rodiny s dětmi a náhradní rodinná péče. Zajímala jsem se také o legislativní ukotvení a kompetence orgánů státní správy a samosprávy. Obdobně jsem pojala i další část, věnovanou Slovenské republice. V navazující kapitole popisuji systém rodinné politiky ve Spolkové republice Německo. Závěrečnou kapitolou je samotná komparační analýza, která všechny získané poznatky porovná.

Uvedenou problematikou se u nás zabývala řada autorů, jmenovat můžeme např. Jiřího DUNOVSKÉHO, Oldřicha MATOUŠKA, Zdeňka MATĚJČKA, Jiřího KOVAŘÍKA, Petra TRÖSTERA či Iva MOŽNÉHO. Ze slovenských autorů můžeme zmínit Márii HUSÁKOVOU, Zdenku HRUBEŠOVOU nebo Roberta VLČKA.

1 PÉČE O DÍTĚ

Pojem rodina si každý z nás dokáže definovat dle svých zažitých rodinných návyků, které během svého života prožil. Co pro jednoho může být zcela běžná věc, pro jiného to může být nepochopitelné. Abychom si mohli definovat rodinu, musíme si říct, že záleží také na společnosti, ve které se rodina pohybuje, neboť právě ta prochází vývojem. Rodina již ve středověku byla považována za instituci, bez příslušnosti k rodině neměl jedinec ve společnosti místo. Jen lidé žijící ve městech mohli, a to na okraji společnosti, přežívat bez vlastní. Pro středověk bylo typické společné soužití širších rodiny, ve které se nacházeli tři až čtyři generace, což by se dalo považovat za vzácnost, podíváme-li se na nízký průměrný věk lidí, žijících ve středověku. Venkovské byly větší, než ve městech, kde měli velkou rodinu pouze za předpokladu velkého majetku (Matoušek, 2003, s. 31).

Celkově i dětství ve středověku bylo dosti krátké. Dítě mělo právo nato užít si dětství do věku osmi let. Potom co dovršilo osmého roku, stalo se z ničeho nic dospělou osobou, kterou takto viděla společnost. Bylo potřeba, aby se dítě dalo do zemědělských prací nebo šlo na učení. Časté pro dobu středověku byly i druhé sňatky vdovců a vdov, a to s příbuzným zemřelého. Znamenalo to pojistku zachování rodiny. Typické pro středověk bylo postavení muže, který byl středobodem rodiny, žena se musela starat o domácnost (Matoušek, 2003, s. 32).

HOMOLA (1974, s. 174) definuje rodinu jako základního socializačního činitele, kdy dítě získává fakta o sociálním okolí, nabývá různých vědomostí, zkušeností, vytváří si postoje a hodnoty, vztahující se k morálním standardům a druhým lidem.

Rovněž MATĚJČEK (2017, s. 34) uvádí, že: *„Rodina má ústřední význam pro duševní vývoj dítěte a hraje nejvýznamnější úlohu v jeho výchově.“* Dále uvádí, že rodinu nepoznáváme jen na základě znalosti jednotlivců, neboť chování každého ovlivňuje všechny ostatní. Dobře to vidíme třeba na případě dítěte s mentální retardací nebo s lehkou mozkovou dysfunkcí; na situaci rodiny, kde se narodilo další dítě; na případě nového matčina partnera, který chce být dětem novým otcem.

Podle DUNOVSKÉHO (1986, s. 6) je rodina *„malou primární společenskou skupinou založenou na svazku muže a ženy, na pokrevním vztahu rodičů a dětí či vztahu substituujícím, na společné domácnosti, jejíž členové plní společensky určené a uznané*

role vyplývající ze soužití a na souhrnu funkcí, jež podmiňují existenci tohoto společenství a dávají mu vlastní význam ve vztahu k jedincům i celé společnosti“.

Z právního pohledu můžeme rodinu definovat jako „malou skupinu osob, které jsou navzájem spojeny manželskými nebo příbuzenskými vztahy a společným způsobem života. V každém typu společnosti, dokonce i v těch nejhudších společnostech je zaznamenána péče o děti a přestárlé jako součást rodinných vztahů“ (Hrušáková, Králíčková, 2006, s. 9).

1. 1 Osobnost dítěte

Vývoj osobnosti dítěte je komplexní a celoživotní přeměnou člověka z biologického v jedinečné lidské bytí. Je to sociální proces, který je celoživotní. Spočívá ve vzájemném působení vnitřních a vnějších činitelů (Cakirpaloglu, 2012, s. 53).

VÁGNEROVÁ (2012, s. 11) uvádí několik dílčích oblastí, které se rozvíjejí ve vzájemné interakci a působí tak na psychický vývoj a osobnost dítěte. Spadá sem **biosociální vývoj**, který zahrnuje tělesný vývoj a veškeré proměny s ním spojené. Dále sem řadí **vývoj kognitivních funkcí**, které dítě využívá při příjmu a zpracování informací, při myšlení, učení a rozhodování, a které také ovlivňují úroveň jeho adaptace. Proměny osobnostních a sociálních charakteristik, rolí, mezilidských vztahů či způsobů chování zahrnuje **psychosociální vývoj**. Jako poslední uvádí **vývoj motivačně emoční složky**, která se podílí na proměnách emočního prožívání, tzv. emoční regulaci. Vývoj těchto jednotlivých složek probíhá koordinovaně a je závislý na působení mnoha faktorů.

Vnitřní činitelé zahrnují dědičné, vrozené, kongenitální, konstituční a psychické vlivy. Dědiční činitelé představují zakódovanou predispozici vývoje v podobě genových programů, které si dítě přebírá od svých rodičů. Vrození činitelé nám představují specifickou vývojovou výbavu včetně genetické mutace, která nám mění původní dědičnou látku. Kongenitální činitelé působí v prenatálním období vývoje a výrazné změny plodu, způsobené psychickými podmínkami a nezdravými látkami, kterým je matka vystavena během těhotenství. Stres, užívání alkoholu, drog, nikotinu nebo špatné ovzduší poškozují nervovou soustavu a mozkový potenciál dítěte. Skupina konstitučních vnitřních vlivů se stává z fyziologických a tělesných vlastností, které získává dítě po narození. Posledním

významným zdrojem jsou vlivy psychické, kam spadají například různé ideační procesy a myšlení, aktuální potřeby, motivy, paměť a zkušenost, morálka (Cakirpaloglu, 2012, s. 54).

Mezi **vnější činitele**, které významným způsobem ovlivňují vývoj osobnosti dítěte, patří prostředí. Působí na něj v rámci interakce, kdy může jít o interakci s lidmi, neživými objekty či dokonce symboly. Proces, při kterém dochází k rozvoji společensky podmíněných zkušeností, jako je např. rozvoj specificky lidských projevů, schopnost verbální komunikace nebo autoregulace vlastního chování podle sociálních norem se nazývá **socializace**. Mezi nejvýznamnější činitele socializace patří primární rodina, škola, vrstevníci, sekundární rodina a masmédiá. Mezi obecné sociokulturní vlivy, které ovlivňují vývoj lidské společnosti, spadají obecné názory, zvyky, hodnoty a pravidla dané společnosti, její kultura a historie (Vágnerová, 2012, s. 15-16).

Vývoj osobnosti dítěte, ovlivňovaný dědičností a působením vnějších vlivů, se uskutečňuje prostřednictvím **procesu zrání a učení**. Proces zrání je geneticky předurčen a jeho rychlost je individuálně různá. Projevuje se zákonitou posloupností určitých změn, které lze chápat jako stav připravenosti k dalšímu rozvoji. Vymezuje tak možnosti působení procesu učení, protože vytváří hranici, za niž nemůže vývoj, ani při sebelepší stimulaci pokročit. Vývoj osobnosti dítěte bez procesu učení je nemyslitelný, přestože některé případy učení mají pro vývoj význam formující v pozitivním smyslu, jindy ale deformující či brzdící. Proces zrání ovlivňuje předpoklady k rozvoji určitých psychických procesů, proces učení je dále rozvíjí (Říčan, 2010, s. 164).

1. 2 Funkce rodiny

Základní funkci rodiny je uspokojit potřeby jejích členů. Aby uspokojení těchto potřeb bylo efektivní, musí rodina plnit veškeré její funkce, které jsou společnosti od ní očekávány. Během doby se funkce rodiny postupně měnily, a to na základě hodnot, které společnost momentálně upřednostňovala. Nicméně existují základní funkce rodiny, které se od rodiny očekávají i v současnosti. Mezi základní funkce rodiny řadíme funkci biologicko-reprodukční, ekonomicko-zabezpečovací, emocionální a socializačně-výchovná. Rodina je tedy považována za instituci, která hraje v životě člověka významnou roli. Je primární skupinou, která ovlivňuje způsoby chování, jednání a myšlení člověka. V rodině si člověk osvojuje určité vzorce chování a vytváří si své postoje, hodnoty, které budou základem pro bezpečné fungování ve společnosti. Rodina poskytuje nejen citové zázemí, ale i bezpečné útočiště.

Reprodukční funkce souvisí s uspokojováním sexuálních potřeb manželů a rozmnožovacích procesů. Z historického vývoje překonala tato funkce velké změny. Děti mají pro rodinu velký citový význam a vysokou hodnotu. V našich podmínkách za předpokladu tradiční rodiny, se rodí jen tolik dětí, kolik rodina vzhledem ke svým možnostem může mít. Celkově je zajištěná reprodukce lidské populace a není vždy spjatá přímo s rodinou. Ovšem nejde jen o to přivést dítě na svět, ale je nutné mu zajistit vhodné prostředí pro jeho vývoj. MOŽNÝ (2008, s. 20), k této funkci uvádí, že „*v křesťanské společnosti měla rodina po dlouhou dobu monopol na tzv. legitimní sex, který postupně zaniká a předmanželský sex se stává všeobecně legitimním.*“

Od počátku 70. let rodina ztrácí také svůj monopol na legitimaci plození dětí. Dříve podle MOŽNÉHO (2008, s. 21) křesťanství manželství pojímáno jako celoživotní a nezrušitelný svazek: Co Bůh spojil, člověk nerozlučuje. Toto pojetí je postupně substituováno chápáním manželství jako právní smlouvy, kterou může vypovědět jak manželka, tak manžel. Stěžejní láska, které mnohdy rychle vymizí, je založená pouze na vzájemné sexuální přitažlivosti. Zaznamenáváme tedy postupný nárůst počtu rozvodů, přičemž následují opakovaná manželství. Reprodukce se tedy stále častěji odehrává mimo rodinu (rodina s nevlastními dětmi či rodina homosexuálních pár).

Ekonomicko-zabezpečovací funkce je pro fungující rodinu důležitá a vztahuje se na všechny členy domácnosti. Pro rodinu byla důležitá její výrobní složka. Ačkoli je rodina v současné době již zcela závislá na výrobní činnosti společnosti a je tedy spíše spotřební jednotkou, ale stále si zachovává výrobní prvky, kterými jsou vnitřní činnosti domácnosti (úklid, vaření a nejrůznější nutné domácí činnosti). Rodina dle MOŽNÉHO (2008, s. 7) stále zůstává základním kamenem sociální nerovnosti. Rodina tuto funkci tedy plně neztratila, jen ji stále více plní stát, a to za pomoci dávkového systému. V současnosti základní potřeby zabezpečuje také školní systém, který částečně tuto funkci přebírá.

Ekonomicko-zabezpečovací funkce chápe rodinu jako významný prvek v rozvoji ekonomického systému společnosti. Poruchy ekonomické funkce se projevují v hmotném nedostatku rodin., což v současnosti někdy bývá důsledkem nezaměstnanosti nebo také zvyšování nákladů. Tato funkce v současnosti zaznamenala posun ve směru návratu k podobě rodiny, která představuje samostatnou ekonomickou jednotku. (Kraus, 2012, s. 81-82).

Prostřednictvím **emocionální funkce** rodiny je poskytováno citové zázemí, společně s pocitem jistoty a bezpečí. Pokud důvodů dochází k dlouhodobému neuspokojování potřeb lásky a uznání, a to ze strany rodičů, může to mít za následek psychickou deprivaci dítěte. Psychická deprivace se nemusí projevit hned, ale může se v dítěti probouzet během jeho vývoje. Což u dítěte způsobí citovou oploštělost, neschopnost spolupráce či neschopnost motivace (Matějček, Dytrych, 1994, s. 196). Z čehož plyne, že se jedná o funkci, která je pro rodinu zásadní a nezastupitelná. Žádná jiná instituce nedokáže vytvořit podobné a tak potřebné citové zázemí, pocit bezpečí, jistoty a lásky (Kraus, 2014, s. 83).

Socializačně-výchovnou funkcí se dává najevo opravdový zájem o dítě. Umožňuje dítě vychovat a rozvíjet jeho schopnosti. Celkově jde, o to připravit dítě dostatečně pro samostatný vstup do společnosti. S touto funkcí teda úzce souvisí pojem socializace, což je pro NAKONEČNÉHO (2009, s. 57) proces, který začíná již v novorozeneckém věku a v rodině, pokračuje ve škole a v zaměstnání. Tento proces je ovlivněn mnoha faktory příslušností k různým skupinám pracovním, zájmovým a dalším. Základy se vytváří již v rámci výchovy, která je současně prostředníkem vlivu dané kultury. Cílem výchovy v rodině je uvést dítě do kulturního prostředí a naučit jej orientaci v prostředí plném symbolů a společenských standardů.

KRAUS a POLÁČKOVÁ (2001, s. 81) také používají pojem socializace, který zpracovali v širším pojetí „*Socializací v rodině rozumíme především proces působení rodiny na své členy v celém souhrnu jevů a procesů: ekonomických, sociálních, kulturních, mravních, estetických, zdravotních a jiných. Ústřední úlohou socializačního procesu v rodině zůstává příprava dětí a mladistvých na vstup do praktického života. Dítě od narození a po celou dobu života v rodině přijímá velmi široké spektrum nejrůznějších informací a aktivně je zpracovává v souladu se svými přirozenými vlohami, biologickými a psychickými potřebami, se svými zkušenostmi, ale i s hodnotovými orientacemi a vzory, jimiž jsou pro dítě především rodiče a starší sourozenci. Dítě v socializačním procesu tedy nezůstává pasivním článkem, uplatňuje také svou vůli, své zájmy, přání, orientace. Rodinná socializace je v rozhodující míře nejen prostorem pro socializaci dítěte a v převážné míře také dalších členů rodiny, ale je také modelem pro osvojování sociálních rolí muže a ženy, otce a matky, a tak se promítá do budoucí reprodukční rodiny dětí.*“

V rodině se jedinec učí, jak komunikovat, řešit problémy nebo jak se chovat k lidem. Avšak ne vždy je chování rodičů na správném místě, a ne vždy jednání rodičů je správné. Dítě je závislé na obou rodičích, a proto je velice důležitý vztah mezi matkou a otcem. Vzájemný vztah mezi rodiči se podstatným způsobem potom odráží do budoucích partnerských vztahů dítěte (Vykopalová, 2001, s. 23).

Je potřeba si uvědomit, že rodina nemá jen funkci biologickou, či funkci materiálního zabezpečení, ale jednou z velice důležitých úloh rodiny je funkce socializační a výchovná. Výchova je proces, kdy dochází k formování člověka, v souladu s danými normami a cíli společnosti. Tento proces je velice složitý a je ovlivněn nejen biologickou dispozicí člověka, ale také prostředím, ve kterém vyrůstá a ve kterém se nachází. Tím máme na mysli později školu, další instituce a veškeré prostředí, ve kterém dítě žije a které ho ovlivňuje. Jak již bylo řečeno, rodina je prvním socializačním činitelem, který dítě od samého narození ovlivňuje. Samotný typ výchovy se odvíjí od způsobu života orientační rodiny, od jejího hodnotového žebříčku, sociální i ekonomické úrovně, celkového způsobu života rodiny (Havlík, Kořa, 2011, s. 68).

MATOUŠEK (2003, s. 68) definuje potřebu jako „motiv k jednání“. Neuspokojená potřeba vede k deprivaci. Existuje mnoho druhů a hierarchií potřeb. Dle Maslowovy hierarchie potřeb existují základní, nižší potřeby fyziologické (potrava, tekutiny, spánek, odstranění bolesti a bezpečí), dále jsou potřeby psychologické, vyšší (lásky, sebeúcty, akceptace, seberealizace). Pokud nejsou uspokojovány nižší potřeby, automaticky a logicky nedochází k uspokojování vyšších potřeb. Zatímco u fyziologických potřeb jsme naučení je uspokojovat, potřeby vyšší a jejich uspokojování jsou výsledkem učení, tedy mohou být málo rozvinuty či chybět. V případě, že nejsou uspokojovány základní psychické potřeby dítěte, dochází k deprivaci dítěte (Matějček, 2017, s. 42).

Duševní funkce dítěte jsou ovlivňovány prostředím, ve kterém se doma nachází. Dítě získává soužitím s členy domácnosti (otec, matka, sourozenci, prarodiče) základní povahové vlastnosti. Hlavním faktorem v uspokojování potřeb dítěte je schopnost a ochota dospělých předat vědomosti a dovednosti. Hlavní potřeba dítěte je srozumitelné vysvětlení, a to přiměřeně k jeho věku. Šíře zájmů rodičů a jejich reagování na otázky dítěte ovlivňuje nejen rozvoj jeho intelektových a motorických schopností, ale také sféry jeho zájmové a kultivační orientace. Někdy při výchově dochází k tomu, že rodiče nechávají veškeré vzdělávání i značnou část výchovy na školním systému. O výsledku výchovy rozhoduje zvláště základní citový postoj rodičů. Základní funkcí rodiny, vůči všem jejím členům, by

však mělo být poskytování bezpečí a citové opory- ze všech nejvíce dětem, které ještě nedokáží samostatně zvládat obtížné situace. Optimální je klást důraz na vciťování do potřeb a prožitků druhých, později i na snahu o porozumění a respekt k možným odlišným životním hodnotám (Čačka, 1996, s. 109).

1. 3 Poruchy rodiny

DUNOVSKÝ (1999, s. 101) definuje poruchy rodiny jako situaci, kdy rodina v různé míře neplní základní požadavky a úkoly dané společenskou normou a vyjádřené v očekávání na přiměřené začlenění jejích členů do společnosti. Ve vztahu k dítěti je klasifikuje jako objektivní (na vůli rodičů nezávislé), subjektivní (závislé na vůli rodičů) a smíšené. FISCHER a ŠKODA (2009, s. 141-12) třídí poruchy rodičovství následujícím způsobem. Z důvodů nepříznivých přírodních podmínek, při nefungování celé společnosti nebo při narušení rodinného systému jako celku může dojít k situaci, kdy se rodiče o své děti **starat nemohou**. Mezi nejčastější příčiny patří přírodní katastrofy, bída, válka v zemi, ale i nemoc, invalidita či smrt v rodině. Další uváděnou situací je stav, kdy se rodiče o své dítě **starat neumějí či nedovedou**. Jde o situace, kdy nejsou schopni zabezpečit dětem alespoň přiměřený vývoj a uspokojit jejich základní potřeby. Hlavními důvody může být jejich vlastní nezralost, neschopnost vyrovnat se s narozením hendikepovaného dítěte nebo pro dnešní dobu tak typická rozvádějící se manželství. Minimální zájem o vývoj dítěte projevují rodiče, kteří se o své dítě **starat nechtějí**. Dítě je tak zanedbáváno po stránce somatické, psychické i sociální, je ohrožen jeho školní prospěch a hrozí odejmutí z rodiny. Opačným problémem jsou situace, kdy se rodiče o dítě **starají nadměrně**. Příčinou může být vychýleným postoj rodičů v oblasti psychosociální, rodiče jsou vyššího věku, příliš ambiciózní či je dítě jedináček. Poslední popisovanou situací je stav, kdy rodiče dítě **týrají a zneužívají**. Důvodem nepřátelského až nenávistného vztahu rodičů k dětem může být těžká psychopatologie rodičů. Dítě je tak ohroženo na zdraví a životě.

Funkčnost rodiny můžeme hodnotit dle osmi diagnostických kritérií. Je to složení rodiny, stabilita rodiny, sociálně – ekonomická situace, osobnost rodičů, osobnost sourozenců, osobnost dítěte, zájem o dítě a péče o dítě. Na základě posouzení definuje DUNOVSKÝ 4 typy rodin.

Prvním typem je **funkční rodina**, ve které je zajištěn dobrý vývoj dítěte a jeho prospěch. Druhým typem je **problémová rodina**, kde se vyskytují závažnější poruchy některých nebo všech funkcí, které ale vážněji neohrožují rodinný systém ani vývoj dítěte.

V případě krátkodobé pomoci zvenčí je rodina schopna tyto problémy vyřešit nebo kompenzovat vlastními silami. Třetím typem je **dysfunkční rodina**, ve které se vyskytují vážné poruchy některých nebo všech funkcí rodiny. Tyto poruchy bezprostředně ohrožují a poškozují rodinu jako celek, zvláště vývoj a prospěch dítěte. Rodina je již není schopna zvládnout sama, je nutno učinit řadu opatření zvenčí. Tyto opatření se nazývají sanace rodiny. Posledním typem je **rodina afunkční**, ve které jsou poruchy tak velkého rázu, že již rodina neplní svůj základní úkol, dítěti závažným způsobem škodí a či je ohrožuje v samotné existenci. Sanace této rodina je zbytečná a bezpředmětná. Jediným východiskem je odebrat dítě a umístit jej do rodiny náhradní (Dunovský et al., 1999, s. 101-102).

1. 4 Současná rodina

V díle Proměny současné české rodiny MAŘÍKOVÁ (2000, s. 141) uvádí: *„Procesy počaté sametovou revolucí výrazně zasáhly jak muže a ženy coby jednotlivce, tak i celé rodiny a domácnosti, v nichž tito jedinci žijí. Institut rodiny je základní společenskou změnou (transformací společnosti) „dotčen“ již ve svém „existenčním“ rozměru. Jak signalizují demografická data, mladí lidé do 30 let většinou oddalují vstup do manželství anebo alespoň narození dítěte či dětí. To má za následek jak změnu v „rozsahu“ a skladbě domácností, tak i snížení podílu úplných rodin na celku domácností.“* Dále vysvětluje, že dříve byla rodina v našich podmínkách považována za základní jednotku společnosti. Toto postavení rodiny se odvíjelo především od postavení hlavy rodiny, jímž byl muž, který určoval životní styl a vztah rodiny k veřejnosti, tzv. patriarchální model rodiny. Většina dospělé populace žila v úplných rodinách, ženy nižších tříd měly zaměstnání stejného statusu jako jejich manželé a ženy středních a vyšších tříd byly převážně v domácnosti (Čermáková et al., 2000, s. 106).

Současná česká rodina si během posledních let prošla mnoha změnami. Změnila se celková struktura rodiny, omezuje se vícegenerační soužití rodin a klesá počet v nich narozených dětí. S tím souvisí rozmach antikoncepce a plánovaného rodičovství, snižuje se počet nechtěných těhotenství a vytváří se liberálnější přístup k interrupci. Dochází k reorganizaci rodinného cyklu, rodiči se lidé stávají až ve vyšším věku. Manželství již není nutnou podmínkou rodinného života, zvyšuje se počet tzv. nesezdaných soužití. Snižuje se stabilita rodiny, více jak polovina manželství končí rozvodem. Prodlužuje se doba, kdy děti žijí s rodiči ve společné domácnosti. Rodiče mají ale ne své děti méně času a často se nechávají dobrovolně nahrazovat masmédií. Mnohé funkce rodiny převzaly

sociální instituce. Také přibývá dvoukariérových manželství (Kraus, Poláčková, 2001, s. 83).

Žena dnešní doby získala některá práva, ale i povinnosti, které dříve patřily jen muži. Na organizaci rodinného života se stále aktivněji podílejí děti a vztah mezi nimi a rodiči je více partnerský. Důsledkem sílící tendence odděleného života jednotlivých generací se rodina často dostává do jisté izolovanosti před vnější společností. Také se zmenšuje a naopak se zvyšuje počet osamělých žen s dětmi. Ubývá chvil, kdy se rodina shází pohromadě za účelem si navzájem sdělit své zážitky, starosti i radosti a přibývá rodin, které mezi sebou přestávají komunikovat. Vysoké procento rozvodovosti znamená i to, že partneři uzavírají nová manželství, a pokud ani ta nefungují, rodiče se často „střídají“. To opět nejvíc dopadá na děti (Kraus, 2008, s. 84-85).

Sociálně-právní ochrana dítěte žijícího na území České republiky představuje zajištění práva dítěte na život, jeho příznivý rozvoj, na rodičovskou péči a život v rodině, na jeho identitu, svobodu myšlení, svědomí a náboženství, na vzdělání, zaměstnání. Zahrnuje také ochranu dítěte před jakýmkoliv tělesným či duševním násilím, zanedbáváním, zneužíváním nebo vykořisťováním. Tato ochrana je upravena v různých právních odvětvích a v právních předpisech různé právní síly.

SHRNUTÍ

Zaměřili jsme se na vysvětlení základních pojmů týkající se péče o dítě, kterými jsou především rodina, její funkce, poruchy a problémy současné rodiny.

Popsali jsme vývoj osobnosti dítěte a činitele, kteří se na něm podílejí.

2 SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ V ČESKÉ REPUBLICE

Sociálně-právní ochrana dětí nám dle § 1 zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů vymezuje ochranu zejména jako ochranu práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochranu oprávněných zájmů dítěte, společně s ochranou jeho jmění. Dále zajišťuje působení vedoucí k obnovení narušených funkcí rodiny a zabezpečuje náhradní rodinné prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováváno ve vlastní rodině.

Nejpodstatnějším hlediskem tohoto zákona je dle § 2 a §5 zachování nejlepšího zájmu, prospěchu a blaha dítěte. Zachování zájmu dítěte se všem dětem poskytuje bezplatně a bez jakékoliv diskriminace.

Orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) je státní orgán, který zajišťuje výkon sociálně-právní ochrany dětí podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Mezi tyto úřady se řadí zejména:

- *obecní úřady,*
- *obecní úřady obcí s rozšířenou působností,*
- *krajské úřady,*
- *Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV),*
- *Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí,*
- *Úřad práce České republiky - krajské pobočky a pobočka pro hlavní město Prahu (Zákon č. 359/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů)*

Obecní úřad obce s rozšířenou působností je typ úřadu, který disponuje vedle přenesené působnosti na území obce a také přenesenou působností na území obce s pověřeným obecním úřadem a je pověřen vykonávat ve předem jasně vymezeném rozsahu předpisy ve správním obvodu mu svěřením na základě prováděcího právního předpisu. (Zákon č. 128/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů). Mají možnost bezprostředně sledovat ochranu práv dítěte a včas činit potřebná opatření se znalostí problému a místních podmínek, proto jim zákon ukládá nejvíce povinností v ochraně dětí a pomoci rodičům a dalším osobám, které jsou odpovědné za výchovu dětí.

Činnost obce s rozšířenou působností upravuje zákon č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností, ve znění pozdějších předpisů.

2.1 Legislativa

Práva dětí jsou zakotvena v celé řadě právních dokumentů.

Listina základních práv a svobod (dále jen listina) byla vyhlášena usnesením předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky. Součástí listiny jsou základní lidská práva a svobody, dále pak politická práva, národnostní práva, práva etnických menšin, sociální a kulturní práva, hospodářská práva a právo na soudní a jinou právní ochranu (Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.).

Podstatné ustanovení se nachází zejména v Listině základních práv a svobod v Hlavě IV, článku 32, jelikož právě tento článek se vztahuje k rodině, rodičovství a péči o rodině. *„Péče o děti a jejich výchova je právem rodičů; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona.“* (Čl. 32 Ústavního zákona č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.).

Dále jsou pak součástí listiny právní normy, které jsou nezbytným aspektem při poskytování sociálně-právní ochrany dětí. Uvedené právní předpisy poukazují zejména na skutečnost, že sociálně-právní ochrana dětí se opírá nejen o zákon o sociálně-právní ochranu dětí, ale také o mnohé další právní předpisy, které jsou součástí Ústavního zákona a rovněž také dalších právních předpisů České republiky.

20. listopadu 1989 byla v New Yorku přijata **Úmluva o právech dítěte** (dále jen Úmluva). Dne 30. září 1990 byla Úmluva podepsána Českou a Slovenskou republikou. Úmluva vstoupila v platnost na základě svého článku 49 odst. 1, a to dne 2. září 1990. Pro Českou a Slovenskou republiku v platnost vstoupila v souladu se svým článkem 49 odst. 2 dnem 6. února 1991. Úmluvu přijalo zejména 200 států světa, tímto ji můžeme považovat za mezinárodní smlouvu s největším počtem smluvních stran. Její přijetí znamená, že práva

dítěte jsou hlavní součástí mezinárodního systému ochrany lidských práv (Vláda České republiky, Úmluva o právech dítěte [online]).

Důležité je také uvést, že součástí Úmluvy je také tzv. Opční protokol. V roce 2000 byly k Úmluvě připojeny dva opční protokoly, a to 1. opční protokol, který se zabývá zapojováním dětí do ozbrojených konfliktů. Téma druhého opčního protokolu se týká prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie (Vláda České republiky, Úmluva o právech dítěte [online]).

Jak již z názvu Úmluva o právech dítěte vyplývá, důležitou součástí tohoto dokumentu je dítě. V rámci Úmluvy jde o samotný právní subjekt, který určuje koho pod pojmem dítě zahrnout. Úmluva ve svém Čl. 1 definuje dítě jako „ *každou lidskou bytost mladší osmnáct let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.*“ Preambule Úmluvy se odvolává na Deklaraci práv dítěte z roku 1959, která říká, že „*dítě pro svou tělesnou a duševní nezralost potřebuje zvláštní záruky, péči a odpovídající právní ochranu před narozením i po něm.*“ Preambule se tímto výrokem snaží chránit dítě ještě před jeho narozením. Na rozdíl od Preambule Čl. 1 nestanovuje počátek dětství (Časopis pro právní vědu a praxi, 1996).

Stanovením toho kdy „dětství“ začíná, se stalo velice probíraným tématem a kontroverzí při jednání států, které se podílely na textech Úmluvy. Řada zastupitelů jednotlivých států požadovala, aby definice, která se zaměřovala na pojem dítě, pojala i celé jeho prenatalní období. Snažili se o předejití názoru, že dítě je až narozený člověk. Takové tvrzení bylo v rozporu s právními a morálními předpisy jednajících států. Tento konflikt byl vyřešen Marockým delegátem, který požadoval zcela opustit snahu definovat okamžik počátku „dětství“ a z definice vypustit tehdy zamýšlenou formulaci „od chvíle jeho narození.“ (Detrick, 1999, s. 54).

Základními zásadami jsou Úmluvy, kterými se smluvní státy musí vždy řídit. Praktické provedení těchto zásad je předmětem kontroly Výboru pro práva dítěte. Základními principy tedy jsou odstranění diskriminace, nejlepší zájem dítěte, právo na život, přežití a rozvoj, posledním principem je respekt k názoru dítěti. Úmluva o právech dítěte přiznává všem dětem bez ohledu na původ či víru veškerá dětská práva. Nezáleží na tom, kde dítě žije a jakým jazykem hovoří nebo co dělají jeho rodiče, zda je dívka či chlapec, z jakého kulturního zázemí pochází, kolik má jeho rodina peněz. Žádné dítě by nemělo být znevýhodněno.

Zájem dítěte musí být vždy zohledněn při jakékoliv aktivitě, která se jej týká. Všichni dospělí by měli dělat rozhodnutí tak, aby to bylo nejlepší pro děti. Toto pravidlo se také vztahuje také na finanční politiku země, na legislativu, na rozhodnutí týkající se budoucnosti. Všechny děti mají právo žít. Úmluva tedy stanovuje, že vlády jednotlivých zemí odpovídají za to, že děti mohou žít a vyrůstat ve zdravém a bezpečném prostředí. Každý dospělý by měl dělat svá rozhodnutí s ohledem na právo dětí se k tomuto rozhodnutí vyjádřit, přičemž jejich názor by měl být brán v potaz. Avšak to neznamená, že děti budou rodičům říkat, co mají dělat. Úmluva o právech dítěte se snaží, o to, aby dospělí naslouchali nejen svým dětem. Úmluva se také snaží přizpůsobit dialog s dětmi s ohledem na jejich věk a vývoj. Schopnost formovat a vyjadřovat své názory se utváří během dětství a mnoho rodičů proto přirozeně věnuje větší pozornost názorům dospívajících než dětí na základní škole, přestože mají rovnocenné postavení v rodině (Vláda České republiky, Úmluva o právech dítěte [online]).

Ústava České republiky (dále jen Ústava) je ústavní zákon č. 1/1993 Sb., jenž se skládá z osmi hlav, které zahrnují: moc zákonodárnou, výkonnou a soudní, dále pak základní ustanovení, nejvyšší kontrolní úřad, Česká národní banka, územní samospráva a přechodná a závěrečná ustanovení. Ústava zahrnuje zejména stanovení principů České republiky jako demokratického právního státu. Součástí ústavního pořádku České republiky je Listina základních práv a svobod.

Nový **občanský zákoník** zrušuje celou řadu zákonů, čímž přebírá jejich úpravu. Oproti zrušeným předpisům nový občanský zákoník akcentuje projev soukromé vůle a smlouvu a dává jim přednost, ale zároveň se snaží o zachování rovnováhy ochranou práv jednotlivce. Nový občanský zákoník se skládá z pěti částí a obsahuje 3081 paragrafů, přičemž rozsah zákona je daný šíří tématu. Pro tuto diplomovou práci je rozhodující především část druhá, která se zabývá rodinným právem, které začíná od §655. Nový občanský zákoník v rámci rodinného práva upravuje povinnosti a práva v rámci manželství, rozvodového řízení, majetkového vyrovnávání, určení či popření otcovství. Dále ukládá práva a povinnosti pro proces osvojování, pěstounství a vyjadřování souhlasu (Zákon č. 89/2012 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

Nový občanský zákoník říká, že rodiče a dítě mají vůči sobě navzájem povinnosti a práva, kterých se nemohou vzdát. Povinnosti a práva rodičů jsou tedy spojená s osobností

dítěte. Dítě nabývá práva a povinností narozením a ztrácí je dovršením své zletilosti. Do zletilosti dítěte ukládá rodinné právo rodičům právo usměrňovat své dítě, a to výchovnými opatřeními, které odpovídají jeho rozvíjejícím se schopnostem. Odpovědnost rodičů spočívá v péči o dítě, která zahrnuje jeho zdraví, tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj. Důležitá je také ochrana dítěte v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání či v určení místa jeho bydliště, čímž trvání a rozsah rodičovské odpovědnosti může změnit jen soud. Rodič může být v rodičovské odpovědnosti omezen, což vždy posoudí soud. Dojde-li ke zbavení rodiče rodičovské odpovědnosti, zůstává rodiči právo osobně se stýkat s dítětem jen v případě, že soud rozhodne v zájmu dítěte (Zákon č. 89/2012 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

Pokud dojde k nedostatečné a řádné péči dítěte může být zájem dítěte vážně ohrožen nebo narušen, což může vést k ústavní výchově na nezbytně nutnou dobu. Dítě v takovýchto případech bude zastoupeno odborem sociálně právní ochrany dětí. Soud v takovém případě stanoví rozhodnutí o zařízení, do kterého má být dítě umístěno, opět s přihlédnutím v zájmu dítěte. Soud dbá na umístění dítěte co nejbližší bydlišti rodičů nebo jiných osob dítěti blízkých (Zákon č. 89/2012 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (dále jen zákon), ve znění pozdějších předpisů, je speciální právní předpis, jenž upravuje komplexně problematiku sociálně- právní ochrany dětí. Specifikovány jsou nejen okolnosti, ale také situace, u kterých je sociálně-právní ochrana poskytována. Výše uvedený zákon předpokládá, že události, kdy je potřeba sociální situaci u dítěte řešit trvá po určitou dobu a je nutné to určitým způsobem řešit.

Hlavním principem tohoto zákona je, že primárním aspektem péče o dítě je zachování jeho zájmu, prospěchu a blaha. Že sociálně-právní ochrana dětí je poskytována všem dětem, a to bez rozdílu a bez diskriminace na základě rasy, pohlaví, jazyka, náboženství, etnického či sociálního původu. Dále že je tato ochrana dětí bezplatná, poskytování péče je pro děti mladší 18 let. Za ochranu dětí před tělesným nebo duševním násilím, za ochranu jejich zdravého vývoje je odpovědný stát. Nenahrazuje však plnění povinností a odpovědnost rodičů, nezasahuje do jejich postavení jako nositelů rodičovské zodpovědnosti, pokud nejsou práva nebo vývoj dítěte ohroženy. Orgány, které působí v péči o dítě, jsou zejména soudy, krajské a obecní úřady, Ministerstvo práce a sociální práce a ve vztahu k zahraničí se jedná o Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí. Dále je

pak možné na základě rozhodnutí o pověření k výkonu sociálně-právní ochrany dětí jednat v zájmu dítěte státní i nestátní subjekty, nadace, občanská sdružení či jiné právnické či fyzické subjekty. Jedná se pak zejména o výchovné či jiné problémy, které se týkají péče o dítě, poradenství pro rodiče či zřizování zařízení sociálně-právní ochrany dětí. Primárním pravidlem pro činnost orgánu sociálně-právní ochrany dětí je působení preventivního působení zejména na rodinné vztahy, a to v případě, pokud přichází v úvahu působení veřejné moci. Ochranná opatření pak jsou komplexně provázaná a jejich nástroje lze použít dle potřeb konkrétní situace. Pokud se děti nacházejí v takovém rodinném prostředí, které není vhodné k výchově a vývoji dítěte, je potřeba jim poskytnout zvláštní ochranu a pomoc, jež je poskytována formou náhradní výchovy. Orgány sociálně-právní ochrany dětí mají za úkol kontrolovat výkon ústavní či jiné ochranné výchovy, zejména z toho důvodu, aby nedocházelo k nedodržování práv dětí, k zamezení rozvoje duševních a fyzických schopností dětí. Rovněž kontrolují, zda je ústavní výchova nařízena oprávněně a poměry v rámci rodiny se nezměnily. Cílem sociálně-právní ochrany dětí je také sanace rodin (Zákon č. 359/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

Ze zákona také vyplývá činnost orgánů sociálně-právní ochrany dětí. Poskytují zejména preventivní a poradenskou činnost. Účelem činnosti tohoto orgánu je působit tak, aby v rodině byly vytvářeny adekvátní podmínky pro vývoj a výchovu dítěte a odvrátila se tak možnost odebrání dítěte z biologické rodiny. Ze zákona také vyplývá možnost uložit rodičům povinnost využít pomoc ze strany specializovaného poradenského zařízení (§ 10-12, zákon č. 359/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

Také rodiče jsou povinni spolupracovat s orgány sociálně-právní ochrany dětí a chránit tak zájmy dítěte. Sociálním pracovníkům je tímto ustanovením umožněno vyžadovat od rodičů součinnost, např. předložit doklady a listiny týkající se dítěte, poskytnout nezbytné informace, dostavovat se k osobnímu jednání aj (§ 53, odst. 2, zákon č. 359/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

Rodiče jsou vždy povinni umožnit vstup zaměstnancům orgánu sociálně-právní ochrany dětí do prostředí, ve které, dítě vyrůstá a rovněž na další místa, kde se dítě zdržuje, a to zejména v případě, že je to nutné pro ochrany vývoje dítěte. Návštěva nemusí být vždy nahlášena (§ 52, zákon č. 359/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách (dále jen zákon) upravuje podmínky poskytování pomoci a s podpory osobám, které se nachází v nepříznivé sociální situaci. Dále tento zákon upravuje činnosti sociálního pracovníka a jeho kompetence. Ze zákona vyplývá, že každá osoba má nárok na základní sociální poradenství a na podporu v nepříznivé sociální situaci. „*Sociální služby musí být poskytovány v zájmu osob a v náležitě kvalitě takovými způsoby, aby bylo vždy důsledně zajištěno dodržování lidských práv a základních svobod osob.*“ (§ 2, zákon č. 108/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

Sociální služba je dle zákona soubor činností, které zajišťují pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění a prevence před sociálním vyloučením. Nepříznivá sociální situace je mimo jiné také krizová sociální situace, pobyt v sociálně znevýhodňujícím prostředí a rovněž také způsob života vedoucí ke konfliktu. Jako přirozené sociální prostředí je považována rodina a sociální vazby k osobám blízkým, dále pak rovněž vazby k osobám, které domácnost spolu s dítětem obývají (§ 3, zákon č. 108/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

Ze zákona a rovněž dle situace jedince vznikají nároky na příspěvky na péči. Příspěvky, které jsou využívány v péči o dítě, budou uvedeny v kapitole níže.

2.2 Kompetence orgánů státní správy a samosprávy

V úvodu této kapitoly jsme si definovali orgány zajišťující sociálně-právní ochranu dětí v České republice. Dle § 4 odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí zajišťují dále ochranu také obce a kraje v samostatné působnosti, komise pro sociálně-právní ochranu dětí a další právnické a fyzické osoby, jsou-li výkonem sociálně právní ochrany pověřeny. Avšak tyto subjekty mají přesně stanovené kompetence a některé úkony jsou jim zcela zakázány.

Vzhledem k tomu, že nejzásadnější jsou kompetence obecního úřadu obce s rozšířenou působností a krajského úřadu, budou níže popsány tyto dva orgány, jejich pravomoci a působnost.

Obecní úřady obcí s rozšířenou působností jsou podle MPSV nejvíce odpovědným orgánem při činnosti sociálně-právní ochrany dětí. Svým postavením slibuje nejen efektivní a včasnou intervenci v oblasti ochrany dětí, ale také dostatečnou znalost

v dané oblasti, podmínkách a také prostředí. Tímto se stává role obecního úřadu s rozšířenou působností velmi významnou v rámci této problematiky. Do agendy spadá sledování působících vlivů na děti. Na tuto činnost dále navazuje také veškeré opatření, které jsou potřeba k omezení všech negativních vlivů na dítě, nejen ve stanovených intervalech, ale také podle situace rodiny. Na základě takového vyhodnocení situace je orgán sociálně-právní ochrany dětí obce s rozšířenou působností povinen vypracovat individuální plán ochrany dítěte, který zahrnuje způsoby řešení situace a práce s rodinou v časovém harmonogramu (Motejl et al., 2007, s. 22).

Dalším úkol spočívá zejména v pořádání případové konference v předem stanovených situacích za účasti rodičů, spolupráce rodičů a také dalších osob, což mohou být zástupci škol, poskytovatelů sociálních služeb a také orgánu sociálních služeb. (Motejl et al., 2007, s. 22).

Tento orgán se také velmi angažuje v poradenské činnosti a stanovuje výchovná opatření, vykonává funkci poručníka a opatrovníka, dále pak sleduje děti v ústavní výchově a podává návrhy o opatření dítěte k soudu. Starosta obce s rozšířenou působností může zřídit komisi pro sociálně-právní ochranu dětí jako zvláštní orgán, jejíž specifické pravomoci včetně podmínek zřizování upravuje zákon o sociálně-právní ochraně dětí (Motejl et al., 2007, s. 22).

Krajský úřad je jedním z důležitých orgánů sociálně-právní ochrany dětí a působí nejen na poli preventivním a také na poli poradenské činnosti při poskytování sociálně-právní ochrany dětí (Špeciánová, 2007, s. 48).

Krajský úřad zajišťuje přípravu fyzických osob na roli osvojitele nebo pěstouna před přijetím dítěte do rodiny a poskytuje těmto rodinám poradenskou pomoc, která souvisí s osvojením nebo se svěřením dítěte do pěstounské péče včetně speciální přípravy. Krajský úřad dále poskytuje pomoc pěstounům a osvojitelům při svěřením dítěte do jejich péče, a to zejména v rámci výchovy. Dále je povinen minimálně jednou v roce zajistit konzultaci o výkonu péče o svěřené dítě. Konzultaci se účastní nejen odborníci na poli výchovných a sociálních problémů, ale také pěstouni. Mohou se zde také podělit o své zkušenosti s jinými pěstouny či osvojiteli, kteří již mají bohaté zkušenosti se svěřením dětí do své péče (Špeciánová, 2007, s. 15).

Krajský úřad může zajišťovat přípravu a poradenskou pomoc v případech poručenství, pokud poručník o dítě osobně pečuje, nebo v případech svěřením dítěte do péče jiné fyzické osoby (Špeciánová, 2007, s. 48).

2. 3 Sociální dávky pro rodiny s dětmi

V rámci rodinné politiky se zaměřujeme na rodinu, na její rozvoj. Součástí jsou sociální poradenství, využití sociálních služeb a sociálních dávek. Finanční podpora rodin s dětmi je uskutečňována prostřednictvím sociálních dávek v rámci systému sociálního zabezpečení a také daňovými úlevami pro rodiny s dětmi. Systém státní sociální podpory je upraven zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. Podle tohoto zákona se poskytují následující dávky. Základními sociálními dávkami pro rodiny s dětmi jsou přídavek na dítě, rodičovský příspěvek, příspěvek na bydlení, porodné a pohřebné. Dále ke dni 1. ledna 2013 dávky pěstounské péče přestaly být dávkami státní sociální podpory a právní úpravu dávek pěstounské péče obsahuje zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Dávky, které jsou poskytovány rodinám s dětmi, se dělí na testované (poskytované v závislosti na výši příjmu), a dále na dávky netestované (u kterých nezáleží na výši příjmu).

U dávek, které jsou poskytovány v závislosti na výši příjmu, záleží především na rozhodném příjmu, který je důležitý pro výpočet dávek a oblast životního minima. Aby byla dávka přiznána, musí být stanoven měsíční průměr, který vychází z rodinných příjmů. Systém pro přiznání dávek navazuje na životní minimum, které je stanoveno zákonem č. 110/2006 Sb. o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů. Životní minimum tvoří určitou hranici průměrných příjmů, a to k zajištění výživy a dalších základních lidských potřeb. Mezi dávky, které jsou závislé na výši příjmu, patří porodné, přídavek na dítě a příspěvek na bydlení (Tröster et al., 2010, s. 283).

Základem dávky **porodné**, která se do státní sociální podpory transformovala ze systému nemocenského pojištění, je jednorázový příspěvek pro rodinu, který by měl pokrýt zvýšené náklady spojené s narozením dítěte. Nárok na tuto formu dávky zpravidla vzniká dnem porodu dítěte. Rodina má nárok na porodné, pokud rozhodný příjem v rodině nepřevyšuje za předchozí kalendářní čtvrtletí součin částky životního minima rodiny a koeficientu 2,70. Nárok na porodné má žena, která porodila své první živé dítě, nebo které se současně s prvním živě narozeným dítětem narodilo další živé dítě nebo děti. Rovněž nárok na porodné má i otec prvního narozeného dítěte nebo dětí, jestliže žena zemřela. Rozhodným obdobím, je kalendářní čtvrtletí předcházející kalendářnímu čtvrtletí, ve kterém se dítě či děti narodili. Porodné je stanoveno pevnou částkou ve výši 13 000 Kč na

první dítě a 10 000 Kč na druhé dítě (§44-46, zákon č. 117/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

Přídavek na dítě je základní formou pomoci rodinám s dětmi. Touto dávkou jsou zabezpečovány potřeby dětí, kdy má rodina dlouhodobě nižší životní úroveň. Nárok na tento přídavek má nezaopatřené dítě, a to zpravidla tehdy pokud rozhodný příjem v rodině nepřevyšuje součin částky životního minima rodiny a koeficientu 2,70 (§17-19, zákon č. 117/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů). Nově se u přídavků na děti vychází z příjmů za období předcházející kalendářnímu čtvrtletí. Výše přídavku na dítě za jeden kalendářní měsíc závisí na tom, do jaké věkové kategorie nezaopatřené dítě spadá a nově i zda jeden z rodičů má příjem ze závislé činnosti, samostatné výdělečné činnosti či dávky nahrazující tento příjem. Pro tyto rodiče se tedy částka zvyšuje o 300 Kč (§17-19, zákon č. 117/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

	základní výměra	zvýšená výměra
do 6 let	500 Kč	800 Kč
od 6 do 15 let	610 Kč	910 Kč
od 15 do 26 let	700 Kč	1000 Kč

Tabulka č. 1: PŘÍDAVEK NA DÍTĚ (vlastní zpracování)

Posláním **příspěvku na bydlení** je přispět rodinám na náklady spojené s bydlením. Oprávněnou osobou je vlastník nebo nájemce bytu, který musí splňovat stanovené podmínky, které jsou důležité pro tento druh dávky. Každá osoba či rodina může za bydlení vynaložit jen část svých příjmů. Splňuje podmínky nároku na příspěvek na bydlení více osob, náleží příspěvek pouze jedné osobě, a to určené na základě dohody těchto osob. V případě, že se nedohodnou, určí krajská pobočka Úřadu práce, které z těchto osob příspěvek na bydlení přizná. Hraniční hodnotou jsou náklady na bydlení, které tvoří 30% (v Hlavním městě Praha 35%) příjmů osoby či rodiny. Příspěvek na bydlení je přiznán nájemci bytu, uživateli družstevního bytu či vlastníkovu bytu, pokud jeho náklady spojené s bydlením nebudou stačit k pokrytí reálných nákladů na bydlení, proto musí být splněna podmínka, že náklady na bydlení posuzované osoby přesahují částku součinu rozhodného příjmu v rodině a koeficientu 0,30 (0,35 v Praze), a zároveň součin rozhodného příjmu těchto osob a koeficientu 0,30 (0,35 v Praze) není vyšší, než částka normativních nákladů

na bydlení. Výše příspěvku se odvíjí od skutečných nákladů na bydlení, které mají zpravidla určité limity. Příspěvek náleží za předchozí kalendářní čtvrtletí (§24-28, zákon č. 117/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

Jak již bylo zmíněno výše, dávky nejsou pouze v závislosti na výši příjmu. Takovýmito dávkami jsou rodičovský příspěvek a pohřebné.

V rámci **rodičovského příspěvku** se zpravidla stát podílí na nákladech spojených se zajištěním výživy a dalších základních potřeb rodiče v době, kdy celodenně pečuje o dítě. Jeho základním a hlavním cílem je vylepšit životní podmínky rodin, které pečují o malé děti. Účel rodičovského příspěvku je založen na základě toho, že první roky života dítěte rozhodují o jeho fyzickém i psychickém vývoji. Je velmi důležité zajistit dítěti správný rozvoj jeho osobnosti, a to může být nejlépe zajištěno dobrým rodinným prostředím a celkovou péčí rodiny. Výše a čerpání rodičovské příspěvku záleží na rodiči, který po celý kalendářní měsíc osobně, celodenně a řádně pečuje o dítě. Pokud dítě do dvou let věku zároveň navštěvuje jesle, mateřskou školu nebo jiné zařízení pro děti předškolního věku, je nárok na dávku podmíněn rozsahem hodin. Tato dávka se týká dítěte, které je nejmladší v rodině. Rodičovský příspěvek se může pobírat nejdéle však do 4 let věku dítěte, a to nejdéle do doby, kdy byla na rodičovském příspěvku vyplacena z důvodu péče o totéž nejmladší dítě v rodině celková částka **220.000,- Kč**. (§30-31, zákon č. 117/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů). Díky novele zákona o státní sociální podpoře se ruší dřívější omezení horní hranice výše čerpání rodičovského příspěvku ve výši 11 500 Kč za měsíc, možné je nyní čerpat dávku až ve výši odpovídající peněžité pomoci v mateřství (až 32 640 Kč). Rodiče s vyššími příjmy tak mohou celou částku příspěvku vyčerpat rychleji než dosud. Změna se dotkla i rodin s víceročaty. Rodiče dvojčat a víceročat mohou čerpat vyšší rodičovský příspěvek, nově jde o **330.000,- Kč** (§30-31, zákon č. 117/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

Nárok na **pohřebné** má zpravidla osoba, která vypravila pohřeb, a to buď dítěti, které bylo ke dni pohřbu nezaopatřeným dítětem, nebo osobě, která byla ke dni smrti rodičem nezaopatřeného dítěte, jestliže dítě nebo osoba měli trvalý pobyt na území České republiky. Pokud jsou splněny podmínky nároku na pohřebné více osob, náleží tato dávka jen jednou, a to osobě, která uplatní nárok na dávku jako první. Nárok na pohřebné vzniká dnem pohřbení, čímž se rozumí dnem uložení lidských pozůstatků do hrobu, na veřejné

pohřebiště nebo jejich zpopelnění v krematoriu. Pohřebné náleží z titulu vypravení pohřbu každé ze zemřelých osob, a to i tehdy, byl-li vypraven pohřeb pro více osob společně (§47-48, zákon č. 117/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

K sociálním dávkám pro rodiny s dětmi patří rovněž dávky, které souvisejí s pěstounskou péčí.

2. 4 Systém náhradní rodinné péče

Náhradní rodinná péče je určitou formou rodinné výchovy, kdy dítě vyrůstá v náhradní rodině. Česká republika rozlišuje následující formy náhradní rodinné péče, a to svěřeni do péče jiné osoby než rodiče, osvojení, pěstounskou péčí, pěstounská péči na přechodnou dobu a poručenskou péči. O všech formách náhradní rodinné péče rozhoduje dle občanského soudního řádu soud. Ke dni 31. 12. 2016 evidovalo Ministerstvo práce a sociálních věcí v systému náhradní rodinné péče celkem 18636 dětí. Následující tabulka ukazuje srovnání a statistiku umístování dětí a mladistvých do náhradní rodinné, ústavní a ochranné výchovy za posledních 5 let (MPSV, Formy náhradní rodinné péče [online]).

ROK	2012	2013	2014	2015	2016
Počet dětí v NRP	15155	15260	17530	18151	18636
Do péče budoucích osvojitelů	467	426	339	412	458
Osvojení	526	504	300	302	377
Do péče jiných fyzických osob než rodičů	1431	1178	1245	1254	1297
Do předpěstounské péče	369	403	262	271	194
Do pěstounské péče	-	-	2218	1941	1892
Do pěstounské péče na dobu přechodnou	-	-	450	614	692
Do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc na základě žádosti zákonného zástupce, dítěte nebo OSPOD	386	844	1108	1158	1190
Do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc na základě rozhodnutí soudu	630	607	642	625	464

Tabulka č. 2: UMÍSTOVÁNÍ DĚTÍ A MLADISTVÝCH DO NÁHRADNÍ RODINNÉ, ÚSTAVNÍ A OCHRANNÉ VÝCHOVY (vlastní zpracování)

O svěření dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče může soud rozhodnout v případě, vyžaduje-li to zájem dítěte a fyzická osoba poskytuje záruku jeho řádné výchovy a se svěřením dítěte souhlasí. Při výběru vhodné osoby dá soud přednost zpravidla příbuznému. Pokud není možné rodičům stanovit vyživovací povinnost, nelze dítě do této formy péče svěřit. Dítě je možno svěřit i do společné výchovy manželů. Pokud jeden z nich zemře, zůstává dítě ve výchově manžela druhého. Rozvodem manželství společná výchova manželů zaniká a rozvodu manželství musí předcházet nová úprava práv a povinností manželů k dítěti. Při rozhodnutí o svěření dítěte do výchovy jiné osoby dojde k úpravě jejich práv a povinností k dítěti. Jedním ze základních práv je právo a povinnost zajistit péči o osobu dítěte, kdy musí dítě zastupovat v běžných záležitostech. Právo pečující osoby je přijímat pro dítě výživné od rodičů, hospodařit s výživným a v případě neplacení výživného právo vymáhat výživné po rodičích. Pokud soudem není rozhodnuto jinak, zůstává rodičům dále zachována rodičovská zodpovědnost a rodiče jsou nadále zákonnými zástupci dítěte, nadále trvá i vyživovací povinnost rodičů k dítěti (§953- 957, zákon č. 89/2012 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

Osvojením (adopcí) vznikají mezi osvojeným dítětem a osvojitelem vztahy jako mezi dětmi a rodiči a osvojitelé mají při výchově dítěte rodičovskou zodpovědnost v plném rozsahu. Na rozdíl od péče pěstounské se do knihy narození matriky zapisuje místo biologického rodiče osvojitel, dítě získává jeho příjmení a zanikají vztahy k původní rodině. K osvojení je třeba souhlasu zákonného zástupce osvojovaného dítěte a rovněž souhlasu nezletilého rodiče, i když není zákonným zástupcem dítěte. Pokud je dítě schopno posoudit dosah osvojení, je k osvojení třeba také jeho souhlasu. Souhlasu pro osvojení není třeba u rodičů, kteří o dítě zjevně nemají zájem, tzn. jejich nezájem trvá déle jak 3 měsíce. O splnění podmínek nezájmu o dítě rozhoduje soud, a to na návrh OSPOD jako opatrovníka dítěte. Před rozhodnutím soudu o osvojení musí být dítě nejméně po dobu tří měsíců v péči budoucího osvojitele, v tzv. **předadopční péči**, a to na jeho náklady. Zákon o rodině to nevyžaduje v případech, kdy se pěstoun rozhodne osvojit dítě svěřené mu do pěstounské péče a v případech, kdy se rozhodne osvojit dítě svěřené mu do výchovy jiná fyzická osoba než rodič či poručník, který o dítě osobně pečuje. Osvojiteli se mohou stát pouze fyzické osoby, které zaručují způsobem svého života, že osvojení bude ku prospěchu dítěte a společnosti.

Zákon o rodině nám rozlišuje dva druhy osvojení. Prvním druhem je osvojení zrušitelné, kdy soud z vážných důvodů ruší osvojení na návrh osvojence nebo osvojitele, vznikají tedy znovu vzájemná práva a povinnosti mezi osvojencem a jeho původní rodinou a osvojenec získává zpět své dřívější příjmení. O druhém druhu, nezrušitelném osvojení, může soud rozhodnout jen u dítěte, které je starší 1 roku věku.

Náhradním způsobem péče o dítě, které nemůže být dítě předáno do výchovy v zařízení péče o děti nebo rodině osvojitele nebo o ně nemůže být pečováno jiným vhodným způsobem v zemi jeho původu, je **mezinárodní osvojení** (§794- 854, zákon č. 89/2012 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

„Pěstounská péče je podle zákona o rodině státem garantovaná forma náhradní rodinné péče, která zajišťuje dostatečné hmotné zabezpečení dítěte a přiměřenou odměnu těm, kteří se ho ujali. Pěstoun má právo zastupovat dítě a spravovat jeho záležitosti jen v běžných věcech. K výkonu mimořádných záležitostí (např. vyřízení cestovního dokladu) musí požádat o souhlas zákonného zástupce dítěte, případně soud. Mezi pěstounem a dítětem ze zákona nevzniká takový poměr, jaký je mezi rodiči a dítětem.“ (Bubleová, et al., 2011, s. 6). Pěstounská péče vzniká rozhodnutím soudu a končí zletilostí dítěte. Může být také zrušena rozhodnutím soudu z vážných důvodů, jestliže o to požádá pěstoun.

Dítě, které se z rozhodnutí soudu nachází v ústavu nebo v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc nebo v pěstounské péči na přechodnou dobu, může být před rozhodnutím soudu o svěřením dítěte do pěstounské péče dočasně svěřeno rozhodnutím orgánu sociálně-právní ochrany dětí do péče osoby, která má zájem stát se pěstounem a splňuje zákonem stanovené podmínky, tzn. **do předpěstounské péče**. Stejně může být do péče budoucích pěstounů svěřeno i dítě, které není v ústavní výchově, pokud rodiče s pěstounskou péčí souhlasí (MPSV, Formy náhradní rodinné péče [online]).

K překlenutí období, než se nalezne řešení situace v rodině, slouží **pěstounská péče na dobu přechodnou**. Pěstounem se může stát osoba, která je zařazená do evidence vhodných k výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu. Proces je velmi podobný, jak při klasické pěstounské péči. Rozhodnutí stát se pěstounem na přechodnou dobu, začíná v období, kdy se chce žadatel vědomě postarat takto jednorázově o dítě. Pro jednorázovou pomoc dětem se také mohou rozhodnout žadatelé o osvojení a pěstounskou péči, u kterých

bude posouzení vyplývající z pěstounské péče na přechodnou dobu. Pěstounská péče na přechodnou dobu může trvat nejdéle jeden rok (Bubleová et al., 2011, s. 6).

Existuje hned několik situací, kdy může dojít k **poručenství**, a to pokud oba rodiče nezletilého dítěte zemřeli, byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti, výkon jejich rodičovské zodpovědnosti byl pozastaven nebo nemají způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu. Hlavním úkolem poručníka je vychovávat, zastupovat a spravovat majetek dítě místo rodičů. Pokud soud určí poručníka, měl by o dítě osobně pečovat a naplňovat tak všechny složky rodičovské zodpovědnosti, čímž nastupuje v roli rodiče v celém rozsahu. Pokud je o dítě dostatečně pečováno, je možné řadit poručenství do forem náhradní rodinné péče. V případě osobní péče o dítě i zde platí zabezpečení obou stran dávkami pěstounské péče, a to za stejných podmínek jako pěstoun a dítě svěřené do pěstounské péče. Poručníkem je ve většině případů blízká osoba nebo příbuzný dítěte, pokud není poručníkem ustanovena fyzická osoba, ustanoví soud poručníkem orgán sociálně-právní ochrany dětí. Dokud není dítěti ustanoven poručník, činí neodkladné úkony v zájmu dítěte a v jeho zastoupení orgán sociálně-právní ochrany dětí. Jakékoli rozhodnutí poručníka v podstatné věci týkající se dítěte vyžaduje schválení soudem (§928-942, zákon č. 89/2012, Sb., ve znění pozdějších předpisů).

Dávky pěstounské péče jsou upravovány v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí. Nárok na ně má pěstoun, osoba, které bylo dítě svěřeno do předpěstounské péče, poručník, který o dítě osobně pečuje a pěstoun na přechodnou dobu. Hmotné zabezpečení pěstounské péče obsahuje příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměnu pěstouna, příspěvek při převzetí dítěte, příspěvek na zakoupení motorového vozidla a příspěvek při ukončení pěstounské péče.

Nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte se zachovává i po dosažení jeho zletilosti, nejdéle však do dvacátého šestého roku jeho věku. Příspěvek náležející dítěti se vyplácí dítěti od splátky příspěvku na úhradu potřeb dítěte náležející za kalendářní měsíc následující po měsíci, v němž dovršilo zletilosti. Výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte činí za kalendářní měsíc tyto částky (§47f, zákon č.359/1999 Sb. ve znění pozdějších předpisů):

pro dítě ve věku do 6 let	4950 Kč
pro dítě ve věku od 6 do 12 let	6105 Kč
pro dítě ve věku od 12 do 18 let	6985 Kč
pro dítě ve věku od 18 do 26 let	7260 Kč

Tabulka č. 3: PŘÍSPĚVEK NA ÚHRADU POTŘEB DÍTĚTE (vlastní zpracování)

Jde-li o dítě, které je podle zákona o sociálních službách osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby, činí příspěvek na úhradu potřeb dítěte:

Dítě ve věku	Dítě ve stupni závislosti I (lehká závislost) Kč	Dítě ve stupni závislosti II (středně těžká závislost) Kč	Dítě ve stupni závislosti III (těžká závislost) Kč	Dítě ve stupni závislosti IV (úplná závislost) Kč
Do 6 let	5115	6105	6490	7040
6 – 12 let	6215	7480	7975	8635
12 – 18 let	7095	8580	9130	9570
18 – 26 let	7425	8910	9460	9900

Tabulka č. 4: PŘÍSPĚVEK NA ÚHRADU POTŘEB DÍTĚTE ZÁVISLÉ NA POMOCI JINÉ FYZICKÉ OSOBY (vlastní zpracování)

Vyplácení odměny pro pěstouna je směřována pečující osobě a osobě, která je v evidenci. Pokud jsou osobou pečující nebo osobou v evidenci oba manželé nebo dva poručníci, náleží odměna pěstouna pouze jednomu z nich. Nárok na tuto dávku má osoba v evidenci i v případě, že nepečuje o žádné dítě, a to ve výši 20000 Kč. Výše odměny pěstouna činí za kalendářní měsíc, není-li dále stanoveno jinak (§47i - §47j, 359/1999 Sb. ve znění pozdějších předpisů):

je-li pečováno o jedno dítě	12000 Kč
je-li pečováno o 2 děti	18000 Kč
je-li pečováno alespoň o 3 děti	30000 Kč

Tabulka č. 5: ODMĚNA PRO PĚSTOUNA (vlastní zpracování)

Nárok na příspěvek při převzetí dítěte má pečující osoba, která převzala dítě do pěstounské péče a výše příspěvku při převzetí dítěte, je závislá na věku dítěte (§47l, zákon č. 359/1999 Sb. ve znění pozdějších předpisů).

do 6 let	8000 Kč
od 6 let do 12 let	9000 Kč
od 12 let do 18 let	10000 Kč

Tabulka č. 6: PŘÍSPĚVEK PŘI PŘEVZETÍ DÍTĚTE (vlastní zpracování)

Při ukončení pěstounské péče má osoba, která byla ke dni dosažení zletilosti v pěstounské péči nárok na jednorázový příspěvek ve výši 25.000 Kč. Nárok na příspěvek při ukončení pěstounské péče náleží jen jednou (§47h, zákon č. 359/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

V rámci dávek pěstounské péče má náhradní pečující osoba nárok na příspěvek pro zakoupení osobního motorového vozidla a splňuje podmínku. Podmínkou pro přiznání tohoto příspěvku je mít v pěstounské péči nejméně 3 děti. Částka příspěvku pro zakoupení motorového vozidla je 70 % pořizovací ceny motorového vozidla nebo prokázaných výdajů na opravy, nejvýše však 100.000 Kč. Součet těchto příspěvků poskytnutých osobě pečující v období posledních 10 kalendářních let přede dnem podání žádosti nesmí přesáhnout 200.000 Kč (§47m, zákon č. 359/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

SHRNUTÍ

Nejprve jsme definovali zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně- právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Zmínili jsme právní dokumenty, ve kterých jsou práva dětí zakotvena. Zaměřili jsme se i na orgány, které sociálně-právní ochranu poskytují a na jejich kompetence. Seznámili jsme se s dávkami, které v rámci české rodinné politiky poskytovány. V závěru jsme popsali systém náhradní rodinné péče a dávky, které jsou pro tuto potřebu vypláceny.

3 SOCIÁLNĚ- PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ VE SLOVENSKÉ REPUBLICE

„Človek v období detstva pre svoju zraniteľnosť a významnosť tejto životnej fázy, si zaručuje špeciálnu ochranu a starostlivosť.“ (Bernhauserová, 2007, s.7)

Dle BODNÁROVÉ (2009, s. 7) má rodina při výchově a péči o dítě nárok na pomoc ze strany státu a organizací, které vznikly za tímto účelem. Pomoc je prováděna ve formě služeb a dávek. Zákon tak neupravuje formu práce a sanace rodiny probíhá terénní formou či ambulantně.

3. 1 Legislativa

Ochraně nezletilých se v oblasti práva věnuje specifická pozornost, nejen na úrovni národní, ale také na úrovni mezinárodní. Ochrana práv dětí je upravena dle zákonů:

- Zákon č. 36/2005 Z. Z., o rodině a o změně a doplnění některých zákonů,
- Zákon č. 305/2005 Z. Z., o sociálněprávní ochraně dětí a o sociální kuratele a o změně a doplnění některých zákonů,
- Zákon č. 627/2005 Z. z., o příspěvcích na podporu náhradní starostlivosti o děti a o změně a doplnění některých zákonů,
- Zákon č. 453/2003 Z.z., o orgánech štátné správy v oblasti sociálních věcí, rodiny a služeb zaměstnanosti a o změně a doplnění některých zákonů.

Zákon č. 36/2005 Z.z., o rodině se stal účinným 11. 2. 2005 a nahradil tak původní zákon o rodině z roku 1963. Náhradní rodinné péči je věnována třetí hlava druhé části, přičemž se jedná o komplexní úpravu institutu právní ochrany dětí. Přijetím nového zákona o rodině došlo ke zrušení značného množství stávajících předpisů a nově byla do zákona o rodině zahrnuta úprava pěstounské péče, která byla dříve upravena v samostatném zákoně č. 265/1998 Z.z., o pěstounské starostlivosti. Zákon o rodině tak tvoří základní pilíř právní úpravy náhradní rodinné péče na Slovensku a je doplněn o zákon č. 305/2005 Z.z., o sociálněprávní ochraně dětí a sociální kuratele (dále také ZOSPODaSK) a zákonem č. 627/2005 Z. z., o příspěvcích na podporu náhradní starostlivosti o děti.

Zákon o rodině upravuje také práva a povinnosti rodičů k nezletilým dětem. Podle autorů VLČKA a HRUBEŠOVÉ (2006, s. 9) se jedná zejména o soustavnou a důslednou

výchovu, zdraví a výživu dítěte, dále pak zastupování dítěte a také správu jeho majetku. Zásah do práv a povinností dítěte je upravován podle upravuje § 38 a § 39 zákona o rodině, který rozděluje práva a povinnosti rodičů na tři stupně zásahů. Pozastavit tato práva a povinnosti lze na základě stanovení soudu, a to v případě, když je rodič od dítěte odloučen dlouhodobě kvůli jeho zdravotnímu stavu, při pracovní cestě nebo při výkonu trestu odnětí svobody. Soud může upravit již výše zmíněná práva a povinnosti rodičů k dětem, pokud žijí rodiče neuspořádaným způsobem života a ohrožují tak výchovu dítěte. Nejtvrděší sankcí je zbavení rodičovské zodpovědnosti z důvodu týrání, zneužívání či zanedbávání dítěte, což vyplývá z § 38 odstavce.

Zákon č. 305/2005 Z.z., o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele upravuje dle § 1 sociálně-právní ochranu dětí a také vymezuje opatření, které jsou potřeba při vzniku krizových situací v rodině, ochranu práv a také práva chráněných zájmů dítěte. Dále jsou dle sociální kurately vymezeny úkony, které předcházejí prohlubování a opakování poruch psychického vývoje, fyzického vývoje, sociálního vývoje dětí a zletilých fyzických osob a pro zamezení nárůstu sociálně-patologických jevů. Ve vztahu k úpravě náhradní rodinné péče je specifický zejména tím, že zajišťuje ochranu dítěte, které je nezbytná nejen pro jeho blaho, ale také pro blaho jeho vývoje a respektuje jeho nejlepší zájem (ve smyslu Úmluvy o právech dítěte). Dále se stará o výchovu a všestranný vývoj dítěte v jeho přirozeném prostředí a zabezpečuje náhradní rodinné prostředí, které nelze nastavit ve vlastní rodině.

Dle § 2 ZOSPODaSK se ochrana vztahuje na dítě, které má na území Slovenské republiky trvalý pobyt, přechodný pobyt, povolení na trvalý či přechodný pobyt, tolerovaný pobyt. Tato pomoc je poskytována rovněž občanovi, který se nenachází na území Slovenské republiky. Pod ochranu státu však spadá také dítě, které není občanem Slovenska, ale nachází se na jeho území. Tato ochrana se vztahuje i na mladistvého, zletilou osobu do 25 let. Výše zmíněný zákon v § 2 rovněž definuje, že opatření sociálně právní ochrany a sociální kurately se vykonává i pro jinou plnoletou fyzickou osobu, která má na území Slovenska tolerovaný pobyt. „*Právny vzťah medzi rodičom a dieťaťom vzniká na základe objektívnej právnej skutočnosti, teda nezávisle na ľudskej vôli, v okamihu narodenia dieťaťa. Niektoré práva a povinnosti však vznikajú už v okamihu počatia dieťaťa.*“ (Vlček, Hrubešová, 2006, s. 11).

Dle § 3 je pozornost směřována na dítě, dále pak na plnoletou fyzickou osobu, rodinu, skupinu ale také komunitu. V § 5 je také upraveno rovné zacházení a také zamezení diskriminace. V § 8 může dítě požádat o pomoc orgány k tomu příslušné, zejména tedy orgán sociálně-právní ochrany dětí, a to i bez vědomí rodičů. Sociální kuratela je dle § 16 určena pro nezletilého jedince, který se dopustil spáchání trestné činnosti či mladistvého pachatele, který je z trestné činnosti podezřelý. Dále se zde řadí také dítě, které se dopustilo přestupku či je členem skupiny, jenž má na něj neblahodárný vliv. Sociální kuratela se primárně zaměřuje na děti užívající drogy, dále na děti hrající hazardní hry a na děti, jež mají problémy s chováním (škola, vrstevnická skupina, problémy s autoritami). Výše zmiňovaný zákon upravuje i sociální kuratelu plnoletých fyzických osob konkrétně v § 18, ta je zaměřena např. na právě propuštěné z výkonu trestu odnětí svobody apod. Tento typ ochrany se také zaměřuje na děti, které se musí vrátit zpět do Slovenské republiky nebo pro ty, které se nachází na území Slovenské republiky bez doprovodu, což vyplývá ze § 28 a 29 výše uvedeného zákona. Sociálně-právní ochrana se také samozřejmě zaměřuje na děti, které potřebují zajistit náhradní rodinné prostředí (§ 33 ZOSPODaSK).

Zákon č. 627/2005 Z. z., o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieta upravuje poskytování příspěvků, pomocí kterých stát podporuje náhradní péči o dítě zejména v případě, kdy je náhradní péče poskytována na základě rozhodnutí soudu nebo také na základě rozhodnutí příslušného orgánu či jinou fyzickou osobou k tomu způsobilou.

V závěru je důležité uvést, že také systém sociálně-právní ochrany dětí ve Slovenské republice vyplývá z mezinárodních smluv, jež jsou vázány na ochranu dítěte. Jedná se o Úmluvu o právech dítěte, Úmluvu o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení a také o Listinu základních práv a svobod, což bylo uvedeno výše.

3. 2 Kompetence orgánů státní správy a samosprávy

Ve Slovenské republice zajišťují sociálně-právní ochranu dětí a rovněž sociální kuratelu dle § 71 ZSPODaSK v první řadě tyto orgány:

- *Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny,*
- *Ústředí práce, sociálních věcí a rodiny,*
- *úřady práce, sociálních věcí a rodiny,*
- *Centrum pro mezinárodní ochranu dětí a mládeže v Bratislavě,*
- *obec,*
- *vyšší územní celek,*
- *akreditovaný subjekt.*

Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny vypracovává zejména koncepci sociálně-právní ochrany dětí, dále pak sociální kurately a prevence. Dále řídí a kontroluje výkon státní správy a rovněž orgánů, také rozhoduje o udělení akreditace a plní dohody, které vyplývají z mezinárodních dohod a také právních aktů vyplývajících z Evropské unie (Husáková, 2008, s. 77).

Ústředí práce, sociálních věcí a rodiny dle podle § 73 stejnojmenného zákona kontroluje a také koriguje výkon státní správy v rámci své oblasti. Dále vykonává poradensko- psychologickou činnost a vypracovává koncepce sociálně- právní ochrany dětí, předchází sociálně- patologickým jevům a také vytváří koncepce ústavní péče.

Největší podíl na přímém výkonu opatření ve věcech sociálně-právní ochrany dětí mají úřady práce, sociálních věcí a rodiny (konkrétně odbory sociálních věcí a rodiny, oddělení sociálně-právní ochrany dětí a sociální kurately). Úřad práce rozhoduje primárně o výchovných opatřeních jedince. Dále se zabývá dočasným svěřením dítěte do náhradní péče, vykonává funkci kolizního pracovníka a podává žádosti na předběžné opatření k soudu (Husáková, 2008, s. 92).

Centrum pro mezinárodní ochranu dětí a mládeže plní hlavně dohody a úmluvy vyplývající z právních mezinárodních dokumentů. Centrum bylo zřízeno pro zabezpečování právní ochrany dětem ve vztahu k jiným státům. Jeho sídlo je v Bratislavě.

Obec plní potřebná opatření, organizuje také programy pro děti a spolupůsobí také při výkonu výchovných opatření a snaží se poskytovat pomoc rodičům a jejich dětem zejména v naléhavých situacích. Součástí pravomocí obce je také výkon ochranných

opatření, sledování zařízení, které poskytují náhradní rodinou péči, sociální poradenství a také působení na činnosti při mezinárodních osvojeních.

Dle LABUDOVÉ a BAŤOVÉ (2010, str. 64) mají na Slovensku akreditované subjekty větší prostor pro své činnosti v oblasti práci s rodinou a využívají také lepší metody a také využívají specifické postupy uzpůsobené potřebám klienta.

Na základě čl. 44 Úmluvy o právech dítěte musí vždy Slovenská republika překládat Výboru pro práva dítěte zprávy o tom, jaké opatření byla přijata a také o tom, jakých pokroků bylo dosaženo. Na Slovensku tedy stále chybí statutární nezávislá instituce, což vede ke stanovisku, že je nutné vytvořit nezávislý mechanismus s mandátem, který bude přijímat a rovněž přezkoumávat stížnosti (Zachová, 2008, s. 35).

Své místo v sociálně-právní ochraně dětí má i Ministerstvo školství anebo veřejný ochránce práv.

3. 3 Sociální dávky pro rodiny s dětmi

Státní sociální zabezpečení Slovenské republiky také zajišťuje dávky pro rodiny s dětmi. Rodinné dávky stát financuje ze státního rozpočtu, čímž pomáhá při řešení některých životních situací, jako je narození dítěte a jeho výchova. Nárok na rodinné dávky není podmíněn příjmem oprávněných osob. Mezi rodinné dávky Slovenské republiky patří příspěvek při narození dítěte, příspěvek při více současně narozených dětí, rodičovský příspěvek, přídavek na dítě, příplatek k přídavku na dítě a příspěvek na péči o dítě. Spadá sem i náhradní výživné. K rodinným dávkám se současně řadí i dávky spojené s náhradními rodinnou péči, které budou popsány v následující podkapitole.

Příspěvek při narození dítěte je vymezen v zákoně č. 383/2013 Z. z., o příspěvku pri narodení dieťaťa a o příspěvku na viac súčasne narodených detí a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Oprávněnými osobami jsou matka a otec dítěte. Otec bývá považován za oprávněnou osobu, stane-li se, že matka dítěte zemře nebo zda bylo po matce dítěte vyhlášeno pátrání. Dalším důvodem, kdy se otec může místo matky stát oprávněnou osobou nastává, pokud dítě bylo soudem svěřeno do péče otce. Podmínkou nároku je narození dítěte, trvalý pobyt oprávněné osoby na území Slovenské republiky. Výše dávky je 829,86 EUR pokud jde o dítě narozené z prvního až třetího porodu a které se dožilo nejméně 28 dní. Další částkou v rámci této dávky je 151,37 EUR,

pokud se dítě narodilo ze čtvrtého porodu či dalšího porodu. O 75,69 EUR se částka zvyšuje, a to na každé dítě, pokud se narodí současně dvě nebo více dětí. Nárok na dávku zaniká uplynutím šest měsíců od narození dítěte. Tato dávka se vyplácí jednorázově.

Příspěvek při více současně narozených dětí je vymezen v zákoně č. 383/2013 Z. z., o příspěvku pri narodení dieťaťa a o příspěvku na viac súčasne narodených detí a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Oprávněnou osobou je i zde rodič, ale také fyzická osoba, která převzala dítě do náhradní rodinné péče na základě rozhodnutí soudu. Podmínkou pro vyplácení dávky je trvalý pobyt na území Slovenské republiky, nárok na příspěvek je na každé dítě jedenkrát ročně, a to pokud alespoň tři děti jsou ve věku do patnácti let. Výše dávky činí 110,36 EUR na jedno dítě.

Rodičovský příspěvek udává zákon č. 571/2009 Z.z., o rodičovskom príspevku a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Nárok na příspěvek má zpravidla rodič dítěte, fyzická osoba, které je svěřeno dítě do péče na základě rozhodnutí soudu, ale také je oprávněnou osobou manžel či manželka rodiče dítěte, a to za předpokladu, že žije s rodičem dítěte v jedné domácnosti. Nárok na tento příspěvek má jen jedna oprávněná osoba. Rodičovský příspěvek je vyplácen pod podmínkou, že je dítě ve věku do tří let nebo ve věku do šesti let pokud má dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav. Také musí být splněná podmínka trvalého pobytu na území Slovenské republiky. Dávka je vyplácená ve výši 214,70 EUR. Výše dávky se navyšuje o 25 % na každé dítě, které se narodilo současně. Suma 214,70 EUR se snižuje o 50 % v případě, že starší dítě zanedbává školní docházku. Státní sociální dávka je vyplácená opakovaně a nárok za kalendářní měsíc zaniká uplynutím šesti měsíců od posledního dne v měsíci, za která patřil. Nárok na dávku nevzniká nezletilé matce, která nemá soudem přiznaná rodičovská práva a povinnosti.

Přídavek na dítě je vymezen zákonem č. 600/2003 Z.z. o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zák. č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov. Přídavek na dítě může být vyplácen rodiči dítěte, osobě, která má dítě svěřené do náhradní rodinné péče, plnoletému nezaopatřenému dítěti, pokud však nemá rodiče či uzavřelo manželství a nezletilému rodiči, kterému byli přiznány rodičovská práva a povinnosti soudem. Podmínkou pro uznání dávky je péče oprávněné osoby o nezaopatřené

dítě a rovněž trvalý či přechodný pobyt oprávněné osoby na území Slovenské republiky. Výše dávky je stanovena na 23,68 EUR a jedná se o dávku opakovatelnou. Nárok za kalendářní měsíc zaniká uplynutím šesti měsíců od posledního dne v měsíci, kterému přídavek patřil. Podmínkou je také to, že oprávněná osoba je povinná k trvání nároku předložit určitému úřadu, dostatečnou péči o dítě od tří do šesti roků dítěte.

Příplatek k přídavku na dítě je upraven zákonem č. 600/2003 Z.z. o přídavku na dieťa a o zmene a doplnení zák. č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov. Osoba, která má nárok na vyplácení příplatku k přídavku na dítě je buď rodičem či náhradním rodičem, který je odběratelem přídavku na dítě. Výše této dávky je 11,10 EUR a je vyplácen opakovaně. Aby tento příplatek mohl být vyplácen, nesmí rodič či jiná fyzická osoba vykonávat žádnou výdělečnou činnost. Dále pobírání důchodu, a to buď starobního, předčasného a invalidního více jak 70 %. Všechny tyto podmínky musí být splněné najednou, a navíc u obou rodičů.

Příspěvek na péči o dítě je poskytován na základě zákon č. 561/2008 Z.z. o príspevku na starostlivosť o dieťa a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Na tento příspěvek má nárok jeden z rodičů, kterým bylo dítě svěřeno do náhradní péče. Náhradní rodina a také dítě musí pobývat na území Slovenské republiky a rodiče vykonávají činnost, ze které je odváděna částka do důchodového pojištění. Nárok nevzniká, pokud je rodič na mateřské dovolené či po jejím uplynutí pobírá rodičovský příspěvek. Výše příspěvku se odvíjí od počtu dětí. Na každé dítě do 3 let nebo do 6 let věku dítěte, pokud má nepříznivý zdravotní stav, má rodič nárok na 280 EUR měsíčně. Pokud dítě navštěvuje školské zařízení, jedná se o 80 EUR měsíčně. Pokud rodiče pobírají mateřský příspěvek či rodičovský příspěvek mají nárok pouze na 41,10 EUR za měsíc. Příspěvek poskytuje úřad práce, sociálních věcí a rodiny dle příslušnosti místa, a to na základě smlouvy či rozhodnutí na základě adekvátního dokladu vydaného poskytovatelem o péči o dítě.

K zajištění výživy nezaopatřeného dítěte v případě, že si povinná osoba neplní vyživovací povinnost stanovenou pravomocným rozhodnutím soudu nebo soudem schválenou dohodou slouží tzv. **náhradní výživné**. Neposkytuje se tehdy, pokud nezaopatřenému dítěti vznikl nárok na sirotčí důchod nebo výška sirotčího důchodu dosahuje výšku minimálního výživného stanoveného zákonem o rodině. Výška náhradního

výživného se určuje max. ve výši 1,2 násobku sumy životního minima pro nezaopatřené dítě (Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny Slovenskej republiky. Podpora rodín s dětmi [online]).

3. 4 Systém náhradní rodinné péče

Výchova a péče o dítě je zejména důležitá pro jeho příznivý vývoj. Rodiče mají určitá práva a povinnosti, které vůči dítěti musí plnit. Ne všichni rodiče toho jsou však schopni a v takových situacích je potřeba hledat jinou formu péče o dítě (Novotná, Fejt, 2009, s. 71).

Zákon o rodině pokládá za formu náhradní rodinné péče svěřením nezletilého dítěte do osobní péče jiné fyzické osoby než rodiče nebo do pěstounské či ústavní péče (§ 44 odst. 3). Osvojení je dle zákona o rodině zařazeno do způsobu rodičovství. Poručnictví, nebo-li svěřením nezletilého dítěte do jiné péče než rodičovské, je upraveno v § 56 zákona o rodině. Soud upřednostňuje zejména příbuzného dítěte, které však musí mít na Slovensku trvalý pobyt. Dále je také v zákoně o rodině uvedeno, že vyživovací povinnost vůči dítěti ze strany rodičů nezaniká. Podmínky zrušení náhradní rodinné výchovy zaniká dle důvodu udaných opět v zákoně o rodině.

Pokud to vyžaduje zájem nezletilého dítěte, soud může svěřit nezletilé dítě do **náhradní osobní péče**. Osobou, které lze nezletilé dítě takto svěřit, se může stát pouze fyzická osoba s trvalým pobytem na území Slovenské republiky, která má způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu, osobní předpoklady, zejména zdravotní, osobnostní a morální a způsobem svého života a života osob, které s ní žijí v domácnosti, zaručuje, že bude náhradní osobní péči vykonávat v zájmu nezletilého dítěte. Při svěřením nezletilého dítěte do náhradní osobní péče upřednostní soud především příbuzného nezletilého dítěte, pokud splňuje stanovené předpoklady (§ 45 zákona č. 36/2005 Z. z. zákon o rodine).

Pěstounská péče má v rámci náhradní rodinné péče na Slovenku své specifické postavení. V zákoně o rodině je uvedeno, že pěstounem se může stát kdokoliv, kdo je fyzická osoba či manželé, jež se o dítě starají v obdobném rozsahu, jako ji vykonávají rodiče. Právo zastupovat dítě má pěstoun v běžných záležitostech (Husáková, 2008, s. 102). Podle § 51 platí rodiče výživné státnímu orgánu, ten vyplácí pěstounům odměnu a

dítěti příspěvek na úhradu potřeb. Orgán sociálně právní ochrany dětí a sociální kurately má za úkol poskytovat sociální poradenství, psychologickou přípravu a informace týkající se náhradní rodinné péče. Právně je také rovněž dle zákona o rodině upraven také zánik pěstounské péče. Pěstounskou péče lze vykonávat také formou skupinového pěstounského zařízení.

Také **poručníctví** lze zařadit do náhradní rodinné péče. Stává se tak tehdy, pokud oba rodiče nezletilého dítěte zemřeli nebo byli zbaveni rodičovských práv nebo nemají způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu. Soud ustanoví nezletilému dítěti poručníka. Podle § 56 zákona o rodině není poručník povinen osobně se o nezletilé dítě starat. Pokud se poručník o nezletilé dítě osobně pečuje, má nárok na příspěvky podle zvláštního předpisu. Pokud se poručník o dítě osobně nestará, dohlíží na rozsah a způsob péče, která se dítěti poskytuje.

Dalším ze systému náhradní rodinné péče je **osvojení (adopce)**. Dle MATĚJČKA (1999, s. 33) je osvojení jinak řečeno adopce považována za nejjednodušší formu náhradní rodinné péče. Adopce je upravena v § 97 až § 109 zákona o rodině a v ZOSPODaSK. Osvojením vzniká mezi osvojencem a osvojitelem právoplatný vztah jako mezi rodičem a dítětem s tím, že v této věci rozhoduje soud, a to na návrh osvojitele. Tím může být fyzická osoba zapsána v seznamu žadatelů dle § 97 a § 98 zákona o rodině. Osvojit nezletilé dítě mohou jako společné dítě osvojit jen manželé, ale o adopci může usilovat také samostatný jedinec, což vychází z § 100 zákona o rodině. K osvojení je potřeba získat souhlas obou rodičů, ovšem existují situace, kdy tento souhlas není potřeba. Před rozhodnutím soudu o osvojení být nezletilé dítě nejméně 9 měsíců v péči osvojitele, a to na jeho náklady. Osvojením zanikají vzájemná práva a povinnosti mezi osvojencem a původní rodinou, jako i mezi opatrovníkem či poručníkem a také osvojencem. Soud může z velmi vážných důvodů osvojení zrušit, a to do 6 měsíců ode dne, kdy nabylo právoplatné rozhodnutí o osvojení na návrh osvojence, osvojitele, ale také bez návrhu dle § 103, § 106 a § 107 zákona o rodině.

Pokud se pozastavíme u pěstounské péče a osvojení, tak v roce 2007 byl na Slovensku proveden výzkum efektivity zabezpečování náhradního rodinného prostředí pro děti. Z výzkumu vyplynula doporučení, které je potřeba dodržet. Jedná se zejména o zabezpečení dodržování lhůt soudů ve věcech umístování dětí do náhradních rodin,

personální posílení soudů, dále pak přesun finančních prostředků z dětských domovů do náhradních rodin, podporu svépomocných skupin, medializaci a osvětu této problematiky. Tato doporučení byla vytvořena na základě dat získaných od budoucích náhradních rodičů (Husáková, 2008, s. 103).

Ústavní výchova nastupuje tehdy, když je výchova a vývoj nezletilého dítěte vážně ohrožen a nelze zajistit jinou formu péče o dítě. Dále také pokud nebylo i přes pokyn soudu vykonána náprava. Ovšem i v závažných situacích, ve kterých rodiče nemohou zabezpečit osobní péči anebo pokud nelze dítě umístit do jiné náhradní rodiny. Soud však může ústavní výchovu nařídit, i přestože dítěti nebyla předtím udělena výchovná opatření dle § 54 zákona o rodině. V těchto případech přebírá zodpovědnost primárně instituce. Průběh ústavní péče kontroluje soud. Orgán SPODaSK předkládá soudu zprávu o účincích této výchovy podle § 32 ZOSPODaSK. Orgán SPODaSK také spolu s obcí a s příslušným akreditovaným subjektem, který vykonává opatření zaměřené na úpravu rodinných poměrů v přirozeném prostředí, vypracovává plán sociální práce s rodinou dítěte. Součástí je také kontrola vývoje dítěte v zařízení, což vyplývá z § 32 ZOSPODaSK. Kdy a za jakých okolností je ústavní péče zrušena je popsáno v § 55 zákona o rodině.

Jednou z forem ústavní péče je tzv. **profesionální rodina**. Profesionální rodina se vykonává v dětských domovech a umožňují tak dostat dítě do rodinného prostředí a zajistit tak péči u dětí, u kterých není možné umístit je do pěstounské rodiny či si je osvojit. V profesionální rodině se stávají zaměstnanci dětského domov rodiči a mají uzavřenou pracovní smlouvu a také jsou jim poskytovány finanční prostředky. Poskytují dětem péči ve svém rodinném prostředí či dětským domovem poskytnutém bytě či domě. Výhodou profesionální rodiny je zejména, že se zohledňují potřeby dítěte, dítě vyrůstá ve skupině více dětí a přechod dětí do profesionální rodiny je možný zcela bez rozhodnutí soudu a také bez souhlasu biologických rodičů (Husáková, 2008, s. 113).

V rámci systému náhradní rodinné péče jsou poskytovány různé dávky ze strany státu, což vyplývá z příslušných zákonů.

Jednorázový příspěvek dítěti při jeho svěření do náhradní rodinné péče vyplývá ze zákona č. 627/2005 Z.z. o příspěvcích na podporu náhradní rodinné péče ve znění pozdějších předpisů. Nárok na tento příspěvek má fyzická osoba, které je svěřeno dítě do náhradní rodinné péče, takže se nejedná o biologické rodiče. Výše příspěvku je

503,50 EUR. Příspěvek poskytuje úřad práce, sociálních věcí a rodiny dle příslušnosti místa.

Jednorázový příspěvek dítěti při zániku náhradní rodinné péče vyplývá ze zákona č. 627/2005 Z.z. o příspěvcích na podporu náhradní starostlivosti o děti v znení neskorších predpisov. Příspěvek je určen dospělým osobám, které byly minimálně rok před dosažením dospělosti v náhradní rodinné péči. Výše příspěvku činí 928,74 EUR. Příspěvek poskytuje úřad práce, sociálních věcí a rodiny dle příslušnosti místa.

Opakovaný příspěvek dítěti při jeho svěření do náhradní rodinné péče je uveden v zákoně č. 627/2005 Z.z. o příspěvcích na podporu náhradní starostlivosti o děti v znení neskorších predpisov. Příspěvek slouží k podpoře uspokojování potřeb dítěte, zejména na úhradu nákladů na výživu, výchovu, vzdělávání a bydlení dítěte. Na příspěvek má nárok nezaopatřené dítě po dosažení plnoletosti, pokud nemá příjem nebo má příjem nižší, než je výše opakovaného příspěvku. Výše dávky je 139,09 EUR pro dítě bez příjmu nebo ve výšce rozdílu této sumy pro dítě, které má příjem nižší.

Opakovaný příspěvek náhradnímu rodiči plyne ze zákona č. 627/2005 Z.z. o příspěvcích na podporu náhradní starostlivosti o děti v znení neskorších predpisov. Na opakovaný příspěvek mají nárok náhradní rodiče, kterým je svěřeno dítě do náhradní péče. Podmínky příspěvku jsou také dány zákonem. Na příspěvek mají nárok rodiče, kterým bylo svěřeno dítě do pěstounské péče nebo do poručnictví. Osoby musí mít trvalý pobyt na Slovensku a náhradní péče nesmí být vykonávána v zařízení náhradní výchovy. Nárok nevzniká, pokud má náhradní rodič nárok na mateřskou nebo podobnou dávku či na rodičovský příspěvek nebo je dítě svěřené do jeho péče jeho příbuzný. Výše příspěvku je bez ohledu na počet dětí 176,84 EUR. Tento příspěvek se zvyšuje měsíčně o 125,78 EUR, pokud má náhradní rodič na starost více než 3 děti, které jsou v sourozeneckém vztahu. Příspěvek poskytuje úřad práce, sociálních věcí a rodiny dle příslušnosti místa.

Na **zvláštní opakovaný příspěvek náhradnímu rodiči** má nárok zejména náhradní rodič, kterému bylo svěřeno dítě do náhradní péče a jedná se o občana s těžkým postižením. Nárok vzniká, pokud bylo dítě svěřeno na základě rozhodnutí soudu, dítě má těžké zdravotní postižení a náhradní rodič má trvalý pobyt na území Slovenské republiky.

Nárok nevzniká, pokud národní rodič pobírá příspěvek na dítě za opatrovnictví, nebo pokud náhradní rodič poskytuje dítěti opatrovnictví či je dítěti poskytován peněžitý příspěvek na osobní asistenci. Výše příspěvku je 72,86 EUR. Příspěvek poskytuje úřad práce, sociálních věcí a rodiny dle příslušnosti místa. Vše výše uvedené vyplývá ze zákona č. 627/2005 Z.z. o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa v znení neskorších predpisov.

SHRNUTÍ

V úvodu jsme si definovali legislativní úpravu sociálně-právní ochrany dětí v Slovenské republice a zákony, které se této problematice týkají. Vyjmenovali jsme si orgány, které tuto ochranu poskytují. Nahlédli jsme do systému slovenské rodinné politiky a seznámili se s nastavenou strukturou náhradní rodinné péče.

4 SOCIÁLNĚ- PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ VE SPOLKOVÉ REPUBLICĚ NĚMECKO

Německý parlament schválil Úmluvu o právech dítěte zákonem ze dne 17. února 1992, v platnost pro Spolkovo republiku Německo tak vstoupila dnem 5. dubna 1992.

4. 1 Legislativa

Spolková republika Německo se člení na šestnáct spolkových zemí, kterými jsou Bádensko-Virtemebersko, Bavorsko, Berlín, Braniborsko, Brémy, Hamburk, Hesensko, Meklenbursko-Přední Pomořansko, Dolní Sasko, Severní Porýní-Vestfálsko, Porýní-Falcko, Sársko, Sasko, SaskoAnhaltsko, Šlésvicko-Holstýnsko, Duryňsko) Všechny tyto spolkové země mají vlastní zemské sněmy a zemské vlády. Je nejlidnatějším státem Evropské unie, má přes 82 miliónů obyvatel (Ministerstvo zahraničních věcí ČR. Německo [online]).

Obrázek č. 2: SPOLKOVÉ ZEMĚ NĚMECKO,
(zdroj Atlas Deutschland Bundesländer Karte, 2007)

Celý systém sociálně-právní ochrany dětí vyplývá z občanského zákoníku **Bürgerliches Gesetzbuch BGB** § 1666 Gerichtliche Maßnahmen bei Gefährdung des Kindeswohls. Problematika sociálního zabezpečení a dávek z tohoto systému poskytovaných upravuje zákoník nazvaný **Sozialgesetzbuch** (SGB) Nr. 40/2004, který je rozčleněn do dvanácti svazků označených římskými číslicemi, pod nimiž jsou zahrnuty podrobné právní úpravy týkající se systému sociálního zabezpečení. Jedná se o závazný zákon, ze kterého vychází zákonná uspořádání ve všech spolkových zemích Německa týkající se pomoci pro děti a mládež. Všechny zákonné zásady o vztahu dítě- rodič- pěstoun vyplývají ze zákonů SGB VIII s názvem Kinder und Jugendhilfe § 27 ve spojení s § 33, 36–40 a 41. Tento sborník upravuje i dávky pro rodiny s dětmi. Právní základ sociální pomoci je ukotven ve sborníku XII Sozialgestzbuch – Sozialhilfe (Ministerstvo zahraničních věcí ČR. Německo [online]).

SBG VIII (Sozialgesetzbuch – Kinder und Jugendhilfe) byl uveden v činnost v roce 1990 jako článek 1 KJHG nově nařízeného pro práva dětí a mládeže rovněž z roku 1990. KJHG vstoupil v platnost 1. ledna 1991 v tzv. západních spolkových zemích a zrušil tak do té doby platný zákon Deutsche Jugendwohlfahrtsgesetz z roku 1961. Od roku 1990 prošel zákon několika aktualizacemi, poslední změny z 28. 10. 2015 vstupují v platnost 1. 11. 2015, některé části pak od 1. 7. 2017. Shrnuje téměř všechny základní předpisy o zákonu o dobrých životních podmínkách mládeže. Obsahuje povinnosti a služby svobodných a veřejných institucí pro péči o mládež. Hlavními oblastmi regulace jsou práce s mládeží, ochrana dětí a mládeže, poradenství v otázkách rozluky a rozvodu, zařízení pro denní péči o děti a pomoc při vzdělávání (Sozialgesetzbuch. SGB VIII [online]).

4. 2 Kompetence orgánů státní správy a samosprávy

Ministerstvo práce a sociálních věcí od října 2002 zaniklo. A tak oblast práce a rodinného života náleží do kompetencí Spolkového ministerstva hospodářství a práce. Problematika sociálního zabezpečení a sociální pomoci přešla na nově vzniklé Spolkové ministerstvo zdravotnictví a sociálního zabezpečení. V roce 1991 vzniklo ministerstvo pro záležitosti rodiny. Samotná tvorba a uplatňování rodinné politiky tedy náleží Spolkovému ministerstvu rodiny, seniorů, žen a mládeže. Již předtím německá vláda zavedla tzv. balíček opatření ve prospěch rodiny. Cílem tohoto kroku byla přímá i nepřímá pomoc rodinám pomocí dávek a daňových úlev.

Tvorba a uplatňování rodinné politiky spadají pod:

- Spolkové ministerstvo zdravotnictví a sociálního zabezpečení,
- Spolkové ministerstvo rodiny, seniorů, žen a mládeže.

V Německu jsou služby pro děti v kompetenci spolkových zemí a obcí. Centrální síť, která vytváří jen rámcové podmínky, přičemž vytváření nabídky a prezentaci služeb ponechává na jednotlivých spolkových zemích a především obcích. Pro německý systém služeb péče o děti je charakteristický vysoký podíl neziskových a privátních činitelů, kteří často s určitou formou podpory obcí vyplňují nedostatečně obsazený prostor, v kterém poptávka po službách převyšuje nabídku.

Německo má kromě spolkového ministerstva pro rodinu, zřízená zemská ministerstva. Centrální ministerstvo pro rodinu má zejména úlohu podněcovat celospolečenské diskuse o rodině s cílem přijetí legislativních změn (MPSV. Současná a připravovaná opatření rodinné politiky v zemích střední Evropy [online]).

4. 3 Sociální dávky pro rodiny s dětmi

Přídavek na dítě je dávka vyplácená nezávisle na příjmu. Čerpání této dávky je možné dvěma způsoby. Tím prvním je měsíční vyplácení této dávky, tzv. Kindergeld. Od 1. ledna 2018 je vyplácena měsíčně ve výši:

	1. a 2. dítě	3. dítě	4. a každé další dítě
měsíční dávka	194 EUR	200 EUR	225 EUR

Tabulka 7: PŘÍDAVEK NA DÍTĚ –KINDERGELD (vlastní zpracování)

Druhým způsobem je možnost čerpat dávku jako slevu v rámci ročního daňového zvýhodnění – tzv. Freibetrag für Kinder, kdy samotný daňový úřad kontroluje, která dávka je pro rodiče příznivější. Od nového roku je poskytována sleva ve výši 4788 EUR.

Tyto dávky existují v zásadě pro všechny děti do věku 18 let, pro děti ve vzdělávání do věku 25 let a pro nezaměstnané děti do 21 let. Zletilé dítě, které už ukončilo odborné vzdělání či studium a účastní se druhého odborného vzdělávání či druhého studia nebo na něj čeká, má nárok na přídavek na dítě, a to pouze v tom případě, pokud vykonává zaměstnání pro vznik nároku na přídavek na dítě. Musí se jednat o zaměstnání malého rozsahu typu, tzv. mini job. Dítě si může vydělat maximálně do částky 450 EUR měsíčně a jeho pravidelná týdenní pracovní doba nepřekročí 20 hodin. Pokud je dítě vedené v evidenci uchazečů o zaměstnání úřadu práce v Německu či v evidenci střediska na podporu zaměstnanosti, je dán nárok na přídavek na dítě až do dosažení 21 věku dítěte. Přivýdělek je možný v rozsahu typu mini job (opět maximálně do 450 EUR měsíčně). Jedná-li se o dítě s určitým zdravotním postižením, které není schopno o sebe pečovat, může být přídavek na dítě i bez věkového omezení, avšak pouze za předpokladu, že ke vzniku zdravotního postižení došlo před dosažením 25 let věku dítěte.

Nárok na tento přídavek nebude přiznán, pokud pro dítě existuje nárok na dávky pro děti, které jsou vyplácené v zahraničí, a zároveň jsou shodné s přídavkem na dítě (Kindergeld), příspěvkem na dítě ze zákonného úrazového pojištění zaměstnanců (Kinderzuschlag), resp. příspěvkem na dítě ze zákonného důchodového pojištění (Kinderzuschuss). Zahraniční dávky vylučují nárok na přídavek na dítě i v případě, když jsou nižší než přídavek na dítě, který je vyplácen v Německu. Poskytuje-li však tyto dávky

jiný členský stát EU (např. ČR nebo Polsko), může případně vzniknout nárok na vyrovnání rozdílu v podobě tzv. vyrovnávacího přídatku na dítě.

Žádost o přídatek na dítě musí být podána písemně na oddělení správy rodinných dávek úřadu práce v místě zaměstnání nebo v místě bydliště. K žádosti je nutno doložit potvrzení o porodu. U dětí starších 18 let je potřeba doložit potvrzení o studiu dítěte nebo probíhající odborné přípravě na výkon povolání (Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend. Familienleistungen [online]).

Sociální příplatek na dítě (Kinderzuschlag) mohou podat rodiče pro každé dítě, které je mladší než 25 let, na které zároveň pobírají přídatek na dítě. Podmínkou také musí být i to, že s dítětem žijí ve společné domácnosti. Jedná se o dodatečnou dávku, která může být rodičům vyplácena do až do výše 170 EUR na dítě. Předpokladem přiznání této dávky je dosažení hranice minimálního příjmu rodičů ve výši 900 EUR u rodičovských párů. Částka 600 EUR je vyplácená u rodičů, kteří jsou samoživitelé a zároveň nesmí být překročena horní hranice příjmů (Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend. Familienleistungen [online]).

Na **rodičovský příspěvek** mají nárok rodiče, kteří nepracují déle než 30 hodin týdně. Mají tak právo na výkon rodičovské péče o dítě, ovšem se počítá s tím, že bydlí ve stejné domácnosti a v převážné míře sami pečují o dítě. Pokud však manželka nebo manžel pracují v jiném členském státě, je přednostně povinen vyplácet dávky stát bydliště dítěte. Je-li výše dávky v druhém členském státě vyšší, vyplácí tento stát vyrovnávací dávku, která odpovídá tomuto rozdílu. V Německu jsou tři typy rodičovského příspěvku, a to základní rodičovský příspěvek **Basiselterngeld**, rodičovský příspěvek plus **Elterngeld Plus** a partnerský bonus. Rodiče si mohou vybrat z těchto modelů, anebo je navzájem kombinovat. **Základní rodičovský příspěvek** náleží matce nebo otci dítěte po jeho narození v rozsahu nanejvýše 14 měsíců, které si popřípadě mají mezi sebou možnost rozdělit. Jeden z rodičů může pobírat rodičovský příspěvek po dobu maximálně dvanácti měsíců. Osamělý rodič může využít celých 14 měsíců rodičovského příspěvku. **Rodičovský příspěvek plus** se vyplácí dvojnásobnou dlouhou dobu. Díky tomu rodiče mohou příspěvek pobírat i po dosáhnutí věku čtrnácti měsíců dítěte. Částka se počítá stejně jako u základního rodičovského příspěvku, její výše však činí jednu polovinu základního rodičovského příspěvku. **Partnerský bonus** navíc nabízí možnost pobírat rodičovský příspěvek plus po dobu dalších čtyř měsíců, a to v případě, že matka a otec dítěte pracují

současně po dobu čtyř po sobě jdoucích měsíců v rozmezí od 25 do 30 hodin za týden. Výše rodičovského příspěvku je vyplácena na základě čistého příjmu, ještě před narozením dítěte. Základní rodičovský příspěvek pak v závislosti na předchozím příjmu nahradí 65 % až 100 %. Jeho výše se pohybuje nejméně kolem 300 EUR a maximálně 1 800 EUR. Ti, kteří měli nižší příjmy před narozením, dostávají vyšší procento. Minimální částka 300 EUR je poskytnuta rodičům, kteří před narozením dítěte nepracovali. Výše rodičovského příspěvku plus činí nejméně 150 EUR a maximálně 900 EUR. Žádost o rodičovský příspěvek se podává vždy písemně útvaru správy rodičovských příspěvků příslušného zemského okresu nebo statutárního města. Žádost nemusí být podána hned po narození dítěte, dávky se však vyplácejí se zpětnou platností pouze za tři měsíce předcházející začátku měsíce, v němž byla žádost o rodičovský příspěvek podána. Peněžitá pomoc v mateřství se započítává na rodičovský příspěvek a vyplácí se pouze pojištěným ženám z nemocenského pojištění 6 týdnů před a 8 po porodu -100% čisté mzdy (Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend. Familienleistungen [online]).

4. 4 Systém náhradní rodinné péče

Jednou z forem náhradní rodinné péče v Německu je **adopce**, nebo-li Annahme als Kind. Právní úpravu lze nalézt v Občanském zákoníku, tzv. Bürgerliches Gesetzbuch § 1718 až 1740. Adopce je přijatelná, pokud slouží nejlepším zájmům dítěte a očekává se, že mezi oběma stranami dojde k vytvoření vztahu rodič-dítě. Dítě mohou adoptovat pouze manželé, z nichž jeden musí dosáhnout věku 25 let a druhý musí dosáhnout věku 21 let. Rodiče dítěte - a samotné dítě - musí souhlasit s adopcí. Pokud dítě dosud nedosáhlo věku 14 let, může dát jeho souhlas pouze jeho zákonný zástupce. Pokud rodič odmítne souhlas s adopcí nebo nemůže být nalezen, rodinný soud může na vyžádání nahradit souhlas rodiče. Od 1. října 2017 vstoupil v platnost zákon, který schválil nejen možnost homosexuálních párů vstupovat do manželství, ale také adoptovat děti (Bürgerliches Gesetzbuch. § 1718 až 1740 BGB Annahme als Kind [online]).

Další možností náhradní rodinné péče je **péče pěstounská**. V roce 1991 došlo ke změně v přístupu Úřadu pro mládež k problematice pěstounské péče. Především se vyjádřil názor, že každý mladý člověk i dítě má právo na podporu svého vývoje a na výchovu, díky které se stane společenskou osobností, přičemž orgány podpory mládeži musí podporovat

mladé lidi v rozvoji jejich individuality, sociálních dovedností, a zároveň přispívat k tomu, aby byly odbourány jejich znevýhodnění či jakési stigma. Tyto orgány by měly podporovat rodiče a jiné osoby, které jsou zodpovědné za výchovu. Dále pak děti a mladistvé chránit před nebezpečím, které může narušit jejich pro blaho. Úřad pro mládež se řídí podmínkami, které vyplývají z občanského zákoníku (Bürgerliches Gesetzbuch BGB § 1666 Gerichtliche Maßnahmen bei Gefährdung des Kindeswohls), který především určuje, za jakých okolností, kdy a kde proběhne rodinný soud (Sozialgesetzbuch SGB I bis XII, § 33 SGB VIII Vollzeitpflege [online]).

Pěstouni mají nárok na podporu, tzv. **příspěvek na péči**, která se mírně liší dle krajů. Podpora by měla úměrně odpovídat životním nákladům v dané oblasti. Je odstupňována do třech úrovní podle stáří dítěte a skládá se z nákladů na materiálové výdaje a nákladů na péči a vzdělávání. Materiálové výdaje jsou určeny na pokrytí výdajů dítěte, kdežto náklady na péči a vzdělávání jsou tzv. poplatkem za uznání, poplatkem za vzdělání pěstouna.

	Materiálové výdaje	Náklady na péči a vzdělávání	Příspěvek na péči celkem
0 až 6 let	508 EUR	269 EUR	784 EUR
6 až 12 let	589 EUR	269 EUR	858 EUR
12 až 18 let	676 EUR	269 EUR	945 EUR

Tabulka č. 8: PŘÍSPĚVKY NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE V KARLSRUHE (vlastní zpracování)

U dětí s vývojovým hendikepem může dojít ke zvýšené potřebě nákladů na materiál i péči v důsledku zvýšených vzdělávacích potřeb. Pokud je tato potřeba splněna samotným pečovatelem, je příspěvek na péči zvýšen v souladu s dodatečnými náklady ošetřujícího. Potřeba **zvýšeného příspěvku na péči** je stanovena podle potřeb jednotlivých případů jako součást plánování pomoci. Další finanční výhodou pro pěstouny na plný úvazek je tzv. **doplňková péče 24**. Týká se dětí do 3 let věku nebo dětí, které vyžadují nepřetržitou péči 24 hodin denně, a poskytuje se ve výši 300 EUR měsíčně. Mezi další měsíční dávky spadá **školkovné** a tzv. **jednorázový příplatek na výjimečné výdaje**. Je jim také vyplácen **příspěvek na dítě**, který jinak náleží rodičům (Karlsruhe. Finanzielle Leistungen bei Vollzeitpflege [online]).

Všechny zákonitosti, které se týkají vztahu dítě, rodič a pěstoun jsou ukotvené v zákonu Sozialgesetzbuch, tzv. Spolkový sociální zákon. Spolkový sociální zákon jasně vymezuje pěstounskou péči, která podle tohoto zákona nachází uplatnění ve chvíli, kdy osoby zodpovědné za péči o dítě nezajišťují výchovu odpovídající blahu dítěte a výchovná pomoc je vhodná a nutná. Spolkový sociální zákon dále vymezuje úkony pomoci jako úkony služby (Leistung) a přenáší na orgány pomoci mládeži úlohu rodiče i pěstouny připravit na převzetí dítěte do péče. A dále v jejím průběhu tyto rodiny doprovázet a radit jim, a podporovat je prostřednictvím zapojení do plánování pomoci. Pěstounská péče na území Německa má základní dělení, které je níže uvedeno (Sozialgesetzbuch SGB I bis XII, § 27 SGB VIII Hilfe zur Erziehung [online]).

Familiäre Bereitschaftsbetreuung, taktěz Bereitschaftspflege znamená v překladu **pohotovostní pěstounská péče**. Tento systém náhradní rodinné péče umožňuje dítěti setrvat v pěstounské rodině, ale jeho pobyt je časově omezen. Pobyt dítěte v pohotovostní pěstounské péči trvá maximálně jeden rok. Velký význam pro dítě má tento systém v období, kdy je nutné stanovit perspektivu dítěte. Dítě se může vrátit do původní rodiny nebo je dlouhodobě svěřeno do pěstounské péče či ústavu. Vždy pro život a vývoj dítěte je lepší buď původní rodina, nebo rodina pěstounská. Svěření dítěte do ústavu může způsobit, že se dítěti nedostane takové sociální zázemí, které je vzhledem pro jeho aktuální vývoj důležité. Převážně jde o děti, které již v opatrovnictví jsou, a to pod Úřadem pro mládež. Důvodem, proč je dítě umístěno do pohotovostní pěstounské péče je ten, že z jakéhokoliv důvodu u dítěte došlo k ohrožení jeho blaha v původní rodině (Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend. Kinder- und Jugendbericht [online]).

Pěstounská péče neboli Vollzeitpflege, je další velmi známou a využívanou formou náhradní rodinné péče. Pěstounská péče na území Německa se dělí na časově omezenou (**Zeitlich befristete Vollzeitpflege**) a neomezenou. Pokud jde o časově omezenou pěstounskou péči je dítě do této péče přijato s jasnou perspektivou návratu do původní rodiny. Většinou je problém v původní rodině, kdy původní rodina pouze na nějakou dobu nezvládá dítě sama vychovávat, ale je si vědoma, že v brzké době chce však o dítě znovu pečovat. V tomto případě je velmi důležitý vztah mezi rodiči a samozřejmě i dítětem. Původní rodiče pro dítě musí stále znamenat hlavními vztahovými osobami, což je důvodem pro to, aby pěstouni úzce spolupracovali, jak s úřadem tak i rodiči. Druhým typem pěstounské péče je tzv. Časově neomezená pěstounská péče, v překladu **Zeitlich**

unbefristete Vollzeitpflege. Jak již z názvu vyplývá, je tato forma pěstounské péče dlouhodobým umístěním dítěte do pěstounské rodiny. Zde jsou to právě pěstouni, u kterých je nutné, aby došlo k vytvoření a udržení vztahu. Cílem této formy je integrace v nové rodině (Hamburg. Fachliches Rahmenkonzept für die Hamburger Pflegekinderhilfe [online]).

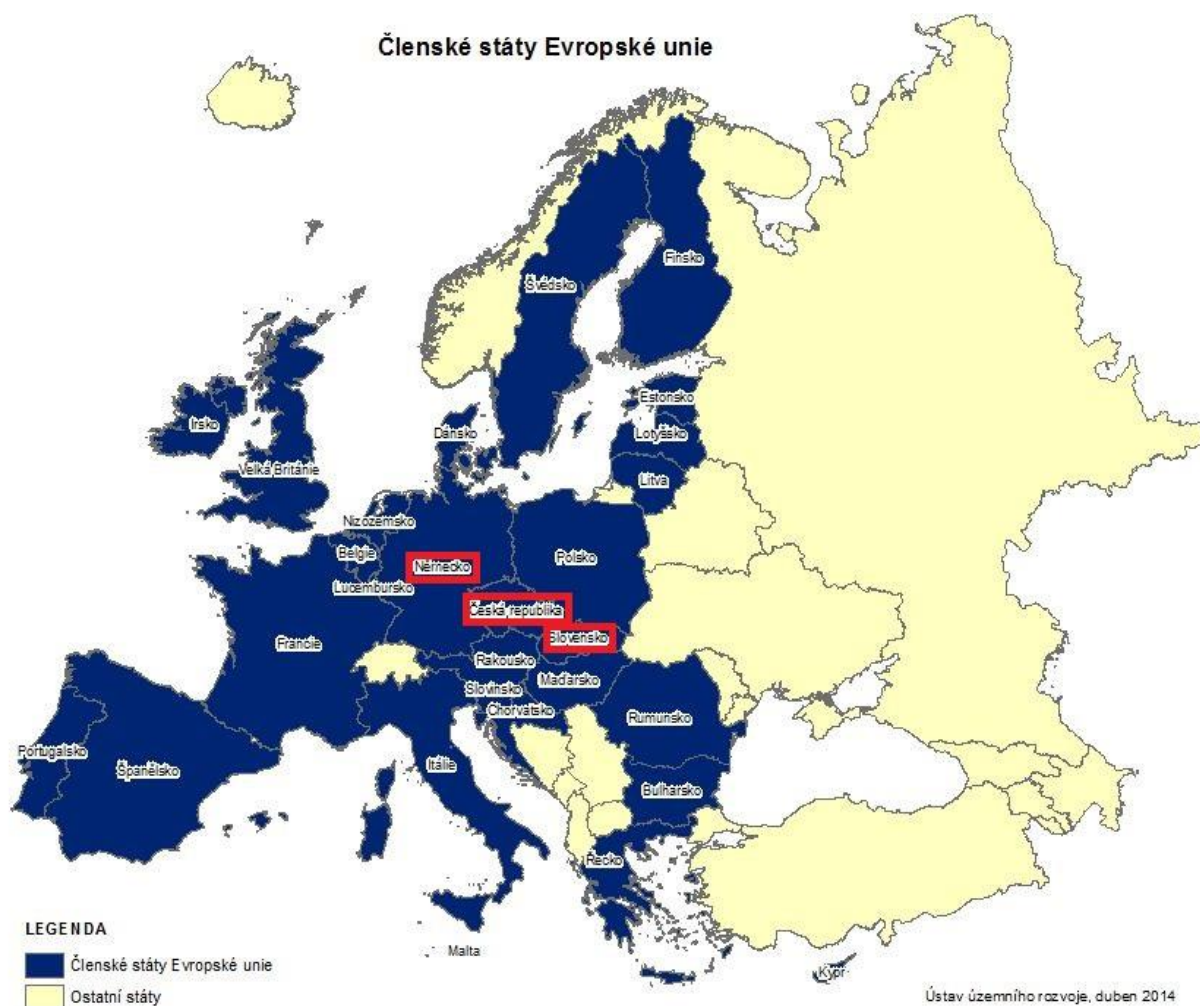
Sonderpflege – Erziehungsstellen neboli *Zvláštní péče / výchovná místa.* Zvláštní výchovná místa jsou pěstouni, kteří mají ve své pěstounské péči dítě se zvláštními potřebami. V takovýchto případech musí mít pěstouni pedagogické vzdělání či mají dlouholetou pěstounskou praxi. V pěstounské rodině se nacházejí děti se smyslovým a pohybovým postižením, vývojově zanedbané děti či starší děti (Hamburg. Fachliches Rahmenkonzept für die Hamburger Pflegekinderhilfe [online]).

SHRNUTÍ

Obdobnou strukturu jako dvě kapitoly předchozí má i kapitola věnovaná sociálně-právní ochraně dětí v Německu. Po seznámení s legislativou tohoto státu jsme si vyjmenovali orgány, které se tímto problémem zabývají. Věnovali jsme se dávkám, které jsou poskytovány rodinám s dětmi. Zaměřili jsme se na systém náhradní rodinné péče. Vyjmenovali jsme si druhy pěstounské péče a objasnili si dávky k tomu určené.

5 KOMPARACE A ZHODNOCENÍ SYSTÉMU SOCIÁLNĚ PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ VE VYBRANÝCH ZEMÍCH EU

Společenství států, které stály na začátku integrace, bylo podstatně menší než současná Evropská unie. Hospodářskou spolupráci v roce 1951 zahájila Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Německo a Nizozemsko. Postupně se připojily další evropské země. Současný počet je 28 členských států. Česká republika je členem Evropské unie od 1. května 2004. Legislativní úprava sociálně-právní ochrany dětí v naší zemi není v rozporu s právy dětí nastavených Evropskou unií (Evropa, Evropská unie, 2018 [online]).

Obrázek č. 3: Členské státy EU, červeně označené státy vybrané pro komparativní analýzu (zdroj Ústav územního rozvoje, vlastní úprava).

5. 1 Komparace zákonů o sociálně-právní ochraně dětí

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí České republiky se skládá z devíti částí, Slovenská republika a její zákon o sociálně-právní ochraně dětí a sociální kuratele se skládá z částí dvanácti. První část obsahuje základní ustanovení a také zásady rovného zacházení při výkonu opatření- sociálně právní ochrany. Druhá část je na rozdíl od českého zákona věnována opatřením na předcházení vzniku krizových situací v rodině a také omezení a odstranění negativních vlivů v rámci ochrany života dětí, dále pak zdraví a příznivého, fyzického a sociálního vývoje. Rovněž se liší i třetí část, která se zabývá zabezpečením náhradního rodinného prostředí. Stejně jako je tomu v českém zákoně, část čtvrtá se rovněž na Slovensku zabývá zařízeními sociálně- právní ochrany dětí. Část pátá se také odlišuje, jelikož se zabývá opatřením sociálně-právní ochrany dětí a sociální kurately finančního charakteru. Šestá část je zaměřena na organizaci této ochrany, což je v české úpravě upraveno v části první. Akreditace je součástí sedmé části, což se v rámci české úpravy nachází v části páté. Také sedmá část se odlišuje, jelikož je její součástí vymezení financování sociálně-právní ochrany dětí. Konání ve věcech sociálně-právní ochrany dětí a sociální kurately je obsaženo v deváté části. Předposlední část se zabývá kontrolou opatření sociálně-právní ochrany a pokuty, což se v rámci české úpravy nachází v sedmé části. Předposlední jedenáctá část obsahuje společná ustanovení a poslední dvanáctá část jsou přechodná a závěrečná ustanovení. Následující tabulka porovnává členění těchto dvou zákonů.

	Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí v České republice	Zákon č. 305/2005 Z. z., o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele na Slovensku
Část první	Úvodní ustanovení	Základné ustanovenia
Část druhá	Základní zásady sociálně-právní ochrany	Opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na predchádzanie vzniku krízových situácií v rodine a na obmedzenie a odstraňovanie negatívnych vplyvov a opatrenia na zabezpečenie ochrany života, zdravia a priaznivého psychického vývinu, fyzického vývinu a sociálneho vývinu dieťaťa
Část třetí	Opatření sociálně-právní ochrany	Zabezpečenie náhradného rodinného prostredia
Část čtvrtá	Zařízení sociálně-právní ochrany	Vykonávanie opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v zariadení
Část pátá	Poskytování sociálně-právní ochrany pověřenými osobami	Opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately finančného charakteru
Část šestá	Společná ustanovení	Organizácia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately
Část sedmá	Pokuty	Akreditácia
Část osmá	Řízení a místní příslušnost	Financovanie
Část devátá	Přechodná a závěrečná ustanovení	Konanie vo veciach sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately
Část desátá		Kontrola vykonávania opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a pokuty
Část jedenáctá		Spoločné ustanovenia
Část dvanáctá		Prechodné a záverečné ustanovenia

Tabulka 9: ČLENĚNÍ ZÁKONA O SOCIÁLNĚ – PRÁVNÍ OCHRANĚ DĚTÍ V ČESKÉ REPUBLICĚ A NA SLOVENSKU (vlastní zpracování)

Již z názvu slovenského zákona je zřejmé, že obsahuje navíc pojem **sociální kuratela**. Tento pojem je také využíván v rámci českého právního systému, ovšem byl do něj začleněn až v roce 2012 novelizací zákona. Primárním cílem této novelizace bylo začlenění zakotvení pojmů sociální kuratela a také kurátora pro děti a mládež, která byla běžně používána v praxi orgánů sociálně-právní ochrany dětí, metodikách a také statistických výkazech Ministerstva práce a sociálních věcí. Pojem sociální kuratela je upravena ve slovenské úpravě ihned v prvním paragrafu. Dále je v první části zákona na rozdíl od české právní úpravy rozsah sociálně- právní ochrany dětí a sociální kurately pro plnoletou fyzickou osobu do 25 let a také pro plnoletou fyzickou osobu s trvalým pobytem na území Slovenska. Součástí slovenského zákona je také popis prostředí, ve kterém se sociální kuratela vykonává. Jedná se o přirozené, náhradní, otevřené a zařízení sociálně-právní ochrany. V druhé části českého zákona je uvedeno, že předním hlediskem sociálně-právní ochrany je zájem a blaho dítěte, což je rovněž uvedeno ve slovenském zákoně, což je dále zdůrazněno v rámci Úmluvy. Slovenský zákon však dále upravuje výkon tělesných trestů, které jsou zakázány spolu s hrubým či ponižujícím zacházením u dětí. Ve slovenském zákoně o SPODaSK však není uvedeno, že má dítě právo formulovat své vlastní názory, což je v české právní úpravě zcela jasně uvedeno v § 8. Na Slovensku je toto právo dítěte upraveno v občasném soudním řádu, konkrétně v § 100.

Právní úprava **Spolkové republiky Německo** je značně odlišná od české a slovenské úpravy, nelze tedy hledat shodný rysy, ale naopak je potřeba shrnout základní vymezení. Problematiku sociálního zabezpečení a dávek z tohoto systému poskytovaných upravuje zákoník nazvaný **Sozialgesetzbuch Nr. 40/2004**, který je rozčleněn do dvanácti svazků označených římskými číslicemi, pod nimiž jsou zahrnuty podrobné právní úpravy týkající se systému sociálního zabezpečení. Kniha první se zabývá obecnou částí, což je totožné i v rámci české a slovenské úpravy. Druhá kniha se zabývá zabezpečením uchazečů o zaměstnání. Třetí kniha sociálního zákoníku se zabývá podporou v nezaměstnanosti. Kniha čtyři upravuje společná pravidla pro sociální zabezpečení. Kniha pátá nazývaná se Sociální kód vymezuje zákonné zdravotní pojištění. Šestá kniha obsahuje statutární důchodové pojištění. Sedmá kniha je sociální zákoník zahrnující zákonné úrazové pojištění. Nejdůležitější z pohledu této problematiky je **kniha osm s názvem Kinder- und Jugendhilfe**, což jsou služby pro děti a mládež. V této části jsou vymezeny veškerá právní ustanovení týkající se sociálně-právní ochrany dětí, obsahuje

také nabídku a služby veřejných poskytovatelů sociálních služeb mládeže (zejména úřadů pro podporu mládeže) oprávněným a zranitelným dětem a dospívajícím, jakož i jejich rodičům a mladým dospělým. Se vstupem osmé knihy sociálního zákona do platnosti v roce 1991 došlo k významné změně v přístupu Úřadu pro mládež k problematice pěstounské péče. Devátá kniha upravuje Rehabilitaci a účast zdravotně postižených osob. Desátá kniha popisuje zabezpečení sociálních dat a rovněž jejich správu. Poslední knihy vymezují pojištění sociální práce a sociální pomoc. Pojem sociální kuratela není v německém právním řádě vymezen.

Pokud se zaměříme na poslední části české právní úpravy a také slovenské úpravy, jedná se zejména o financování, které je zabezpečováno ze státního rozpočtu, z rozpočtu obce, Vyššího územního celku a akreditovaného subjektu anebo z rozpočtu subjektu právnické nebo fyzické osoby vykonávající opatření SPODaSK, což však není v české úpravě uvedeno. Dle slovenského zákona uvedené v deváté části je místní příslušnost u Úřadu práce, sociálních věcí a rodiny. V rámci České republiky je místní příslušnost upravena dle části osm pro krajský úřad, obecní úřad obce s rozšířenou působností a obecní úřad. Ve Spolkové republice Německo vykonává sociálně-právní ochranu dle knihy osm Úřady pro péči o děti a mladistvé.

Na základě znění slovenského zákona je kontrola sociálně-právní ochrany vykonávána pod dohledem ministerstva. Totéž platí také v rámci německého právního řádu. Právě tato skutečnost umožňuje udělovat pokuty za porušení v rozmezí od 30 do 300 eur, ovšem za porušení zákona až ve výši 1650 EUR. V České republice se tyto pokuty pohybují až do výše 200 tisíc Kč. Ve Spolkové republice Německo nejsou tyto pokuty jasně vymezeny, ale jedná se o mnohonásobně vyšší částky vzhledem k jinému systému poskytování právní-ochrany dětí.

5. 2 Komparace subjektů poskytující sociálně- právní ochranu dětí

Následující tabulka porovnává subjekty poskytující sociálně-právní ochranu dětí v jednotlivých zemích.

ČESKÁ REPUBLIKA	SLOVENSKÁ REPUBLIKA	NĚMECKO
obecní úřady	obec	Spolkové ministerstvo zdravotnictví a sociálního zabezpečení
obecní úřady obcí s rozšířenou působností	úřady práce, sociálních věcí a rodiny	
Ministerstvo práce a sociálních věcí	Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny	Spolkové ministerstvo rodiny, seniorů, žen a mládeže
krajské úřady	vyšší územní celek	veřejný poskytovatel – Úřad pro mládež
Úřad práce ČR (krajské pobočky a pobočka pro hlavní msto Prahu)	Ústředí práce, sociálních věcí a rodiny	
	akreditovaný subjekt	neziskoví a soukromí poskytovatelé
Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí v Brně	Centrum pro mezinárodní ochranu dětí a mládeže v Bratislavě	

Tabulka č. 10: SUBJEKTY POSKYTUJÍCÍ SOCIÁLNĚ- PŘÁVNÍ OCHRANU DĚTÍ VE VYBRANÝCH ZEMÍCH (vlastní zpracování)

Jak vyplývá z předchozí tabulky, systém nastavení subjektů poskytujících sociálně-právní ochranu dětí je V České republice i na Slovensku velice podobný. Mezi společné vykonavatele patří Ministerstva práce a sociálních věcí a Centra pro mezinárodněprávní ochranu dětí a mládeže. Pokud se zaměříme na úřady práce, sociálních věcí a rodiny, daly by se jeho pravomoci srovnat s obecními úřady obce s rozšířenou působností, které rozhodují o výchovných opatřeních a vykonávají funkci opatrovníka a poručníka. Dále pak poskytují poradenské a psychologické služby a také podávají návrhy k soudu a vydávají předběžná opatření. Na rozdíl od českého systému se slovenské liší tím, že rozhodují o resocializačním příspěvku. Tyto úřady provádí přípravu na náhradní rodinnou péči a realizují přípravu osob, které se chtějí stát pěstouny nebo osvojiteli. V České republice jsou dle § 11 zákona o sociálně-právní ochraně dětí povinni poskytovat poradenskou činnost a pomoc osvojitelům a pěstounům a rozhodují o svěřením dítěte do péče budoucích osvojitelů nebo pěstounů, je-li dítě v ústavu nebo v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, což vyplývá z § 19. Avšak příprava těchto činností je natolik složitá záležitostí, že je spíše v pravomoci krajských úřadů.

Odlišným způsobem je systém nastaven ve Spolkové republice Německo. Zde se rozlišují dva typy úřadů, a to soukromí a veřejní poskytovatelé (Oeffentliche und freie Traeger der Jugendhilfe). Veřejným poskytovatelem je Úřad pro mládež, jinak řečeno svobodným (freie) jsou neziskoví a soukromí poskytovatelé. Pokud je poskytována pomoc soukromými orgány, jsou jejich činnosti delegovány Úřadem pro děti a mládež a jsou mezi nimi uzavírány smlouvy. Současně tento výkon financuje a jejich činnost kontroluje. Veškeré náležitosti týkající se pěstounské péče a osvojení v Německu spadají pod činnosti jednotlivých Úřadů pro děti a mládež. Jejich pravomoci jsou v rámci sociálně-právní ochrany dětí rozděleny. Rovněž jsou součástí této oblasti neziskové subjekty, na které jsou některé povinnosti a náležitosti převáděny. Co se týče pěstounské péče, jsou na základě Úřadu pro děti a mládež vystaveny smlouvy mezi úřadem a ústavem či mezi úřadem a samotným pěstounem. Na Slovensku je naopak zaměřen na náhradní rodinnou péči a její zprostředkování orgán Ústředí práce, sociálních věcí a rodiny, který vykonává přípravu dítěte nebo vede evidenci žádostí fyzických osob.

5. 3 Komparace pěstounské péče a jejich dávek

Již dlouhodobě se v České republice řeší problematika náhradní rodinné péče, kdy stále více dětí je umísťováno do dětských domovů. Tento problém je výsledkem legislativy, kdy se jedná především o dlouhotrvající proces v rámci soudního rozhodnutí, přičemž se rozhoduje o osudu dítěte odebraného od biologických rodičů.

Pěstounská péče se v České republice a Slovenské objevila dříve než v Německu. Česká a německá legislativa na rozdíl od slovenského právního ukotvení dělí pěstounskou péči na přechodnou dobu. Přičemž Německo dále rozlišuje pěstounskou péči na časově omezenou a časově neomezenou. Časově omezená pěstounská péče znamená pro dítě jasnou perspektivu návratu do jeho biologické rodiny, kdežto druhý model značí dlouhodobé umístění do náhradní rodiny. Na rozdíl od zbývajících dvou států rozeznává německý systém také tzv. pohotovostní pěstounskou péči, ve které dítě setrvává max. 1 rok, než se stanoví hlavní priority pro dítě. Česká republika oproti tomu rozlišuje v pěstounské péči i tzv. péči předpěstounskou, kdy je dítě svěřeno do pěstounské péče dočasně, a to osobě, která má zájem stát se pěstounem a splňuje zákonem stanovené podmínky. Tabulka 11 ukazuje typy pěstounské péče ve vybraných státech.

ČESKÁ REPUBLIKA	SLOVENSKÁ REPUBLIKA	NĚMECKO
předpěstounská péče	pěstounská péče	pohotovostní pěstounská péče
pěstounská péče		časově omezená pěstounská péče
pěstounská péče na dobu přechodnou		časově neomezená pěstounská péče
		zvláštní péče – výchovná místa

Tabulka č. 11: TYPY PĚSTOUNSKÉ PÉČE VE VYBRANÝCH STÁTECH (vlastní zpracování)

V České republice a Německu je tzv. „profesionální rodičovství“ součástí pěstounské péče. V slovenském systému je ale vykonáváno v rámci ústavní výchovy. „Profesionální rodič“ je zde zaměstnancem dětského domova, je mu za výkon práce –

péče o dítě, poskytován plat a má omezen počet dětí, které mu jsou svěřeny do péče. Oproti tomu není v České republice a Německu „*profesionální rodič*“ zaměstnancem žádné instituce, je mu přiznána dávka pěstounské péče, tzv. odměna pěstouna, která nahrazuje jeho plat.

Ve všech třech státech je pěstounská péče zprostředkovávaná orgány sociálně-právní ochrany dětí. V České republice a na Slovensku je problematika pěstounské péče v rukou úřadů obcí s rozšířenou působností, tedy sociálně-právní ochrana dětí, kdežto v Německu pěstounskou péči obstarávají Úřady pro péči o děti a mladistvé. Ve všech třech zemích začíná celý proces tím, že je podána **žádost** na určeném úřadě na základě místa trvalého bydliště žadatele. Žádost musí obsahovat osobní údaje, písemný souhlas se zařazením do evidence, písemný souhlas s přípravou k přijetí dítěte do rodiny, souhlas s nákladním potvrzením údajů, údaje o ekonomických poměrech, výpis z trestního rejstříku, výpis ze zdravotní karty, doklad o státním občanství, a v neposlední řadě vyjádření úřadu. Když je podána žádost nastupuje práce sociálního pracovníka. V tomto případě jsou pozorovatelné menší rozdíly. V České a Slovenské republice probíhá návštěva sociálního pracovníka přímo v domácnosti žadatelů. Je to z toho hlediska, že si sociální pracovníce může lépe prověřit všechny okolnosti a skutečnosti. Úkolem sociální pracovníce je především zhodnocení vhodných bytových podmínek, zkoumá dostupnost a přístupnost vzdělávacích zařízení pro dítě, na konci sociální pracovníce provede zpětnou vazbu do své dokumentace, o tom jak hodnotí celkový dojem z žadatelů.

V Německu mohou žadatelé přímo dojít na příslušný úřad nebo mohou pouze tento úřad telefonicky kontaktovat, což v České a Slovenské republice nelze. Tento krok má směřovat pouze k ujasnění a prověření údajů v podané žádosti žadatelů a podání základních informací žadatelům. Poté žadatelé o náhradní rodinnou péči vyplňují dotazník, na jehož základě sociální pracovníce navštíví domácnost žadatelů. Dále se postupuje stejně jako v České a Slovenské republice.

Jakmile si sociální pracovníce stanoví a ujasní všechny získané informace, následuje odborná příprava, čili školení žadatelů stát se pěstouny a přijmout tak dítě do náhradní rodinné péče, které probíhá skupinově. V Německu se tento proces nazývá seminářem k přípravě na pěstounskou péči. V České republice odborná příprava činí 48 hodin a u pěstounské péče na přechodnou dobu 72 hodin, přičemž je hlavně zaměřena na sebezpoznání žadatelů, rodinného systému, na komunikaci s dítětem, na naplňování práv a potřeb dítěte. Závěrem kurzu probíhají individuální konzultace s psychologem a lektor

kurzu zpracovává informace. Žadatelé mají samozřejmě možnost po ukončení kurzu svou žádost stáhnout. I v Německu mají tyto semináře za úkol připravit žadatele na pěstounskou péči. Seminář má za úkol také podat žadatelům potřebné informace o právních, psychologických, pedagogických, ekonomických a sociálních aspektech pěstounské péče. Mimo jiné je shodné i složení těchto seminářů, které se skládá z lektorů, žadatelů, psychologů, pracovníků sociálních služeb, zkušených pěstounů, ale i dětí, které jsou vychovávány v náhradní rodinné péči. Rozdílné je to, že se v Německu na těchto seminářích účastní i soudci, což v České a Slovenské republice není až tolik praktikováno. Po absolvování kurzu v Německu dojde k další návštěvě sociální pracovnící, kde s žadatelem konzultuje náplň a obsah kurzu, který absolvovali. Poté již dojde k podání žádosti o převzetí dítěte do péče. Následuje další pohovor s pracovníkem úřadu, který žadatelům oznámí, zda byli vybráni či naopak. V České republice obdrží žadatelé po ukončení přípravy pouze rozhodnutí, o tom, zda byli nebo nebyli zařazeni do evidence žadatelů.

V případě, že je pro žadatele nalezeno dítě, musí se budoucí pěstouni seznámit se spisem dítěte. Takový spis obsahuje minulost dítěte a odpovídá na otázku, proč se konkrétní dítě ocitlo v pěstounské péči. Žadatel má právo vědět a znát duševní i fyzický stav dítěte, což je důležité ve všech třech zemích. Dalším krokem je v České a Slovenské republice seznámení s dítětem a jeho rodiči. Kdežto v Německu je další fází seznámení s biologickými rodiči a až poté samotným dítětem. Poté ve všech zemích dochází k několika následujícím schůzkám, aby sociální pracovníce věděla, že o dítě je dobře postaráno. V České republice ještě následují tři kroky pro zprostředkování pěstounské péče, zatímco v Německu tento proces končí uzavřením dohody o výkonu pěstounské péče mezi osobami oprávněnými pro péči a již pěstouny.

V České republice podávají pěstouni po seznámení s dítětem žádost o svěřeni dítěte do předpěstounské péče, žádost musí být podána do 30 dnů. V této péči musí být dítě alespoň tři měsíce, načež poté dochází k rozhodnutí soudu o svěřeni dítěte do pěstounské péče. Rozhodnutí soudu může trvat měsíce, ale i roky. Jakmile dojde k pozitivnímu rozhodnutí soudu, dojde k sepsání dohody o výkonu pěstounské péče, která se uzavírá mezi úřadem a pěstouny, přičemž musí být sepsána do 30 dnů ode dne svěřeni dítěte do péče.

V tabulce 12 jsou uvedeny jednotlivé dávky pěstounské péče, které jsou poskytovány ve vybraných zemích. Druhy dávek a jejich výše jsou v jednotlivých zemích různé.

ČESKÁ REPUBLIKA	SLOVENSKÁ REPUBLIKA	NĚMECKO
příspěvek při převzetí dítěte	jednorázový příspěvek dítěti při svěření do náhradní péče	náklady na materiálové výdaje
příspěvek na úhradu potřeb dítěte	zvláštní opakovaný příspěvek náhradnímu rodiči	náklady na péči a vzdělávání
odměna pěstouna	opakovaný příspěvek náhradnímu rodiči	zvýšený příspěvek na péči
příspěvek na zakoupení motorového vozidla	opakovaný příspěvek dítěti svěřenému do náhradní péče	jednorázový příplatek
příspěvek při ukončení pěstounské péče	jednorázový příspěvek dítěti při zániku náhradní péče	školkovné
		příspěvek na dítě

Tabulka č. 12: DRUHY DÁVEK PĚSTOUNSKÉ PÉČE VE VYBRANÝCH ZEMÍCH (vlastní zpracování)

Česká republika a Německo se od Slovenska liší tím, že jsou jednotlivé dávky děleny dle věku. V České republice jsou to 4 kategorie od narození do 26 let, v Německu je výše měsíčních dávek odstupňována do třech úrovní podle stáří dítěte a po dovršení plnoletosti se týkají pouze dětí – studentů. V České republice se výše příspěvku liší tehdy, jedná-li se o osobu závislou na pomoci jiné fyzické osoby. V Německu se podpora zvyšuje u dětí s vývojovým postižením. I ve Slovenské republice se příspěvek navyšuje, pečuje-li pěstoun o dítě s těžkým hendikepem. Česká republika a Slovensko poskytují jednorázový příspěvek při převzetí dítěte do péče a zároveň i příspěvek při ukončení péče. Všechny tři země poskytují měsíční příspěvky, které slouží na úhradu potřeb dítěte a také příspěvky jako odměnu pěstounovi za jeho péči o svěřené dítě. Jako jediná země poskytuje Česká republika příspěvek na zakoupení motorového vozidla. Oproti tomu vyplácí Německo tzv. příplatek 24, který je určen pro pěstouny, kteří o dítě pečují nepřetržitě 24 hodin denně. Vedle měsíčních nákladů mohou v Německu požádat pěstouni o jednorázový příplatek na

výjimečné výdaje, jako je např. dovolená či tábory. Jsou jim také hrazeny náklady na školku a příspěvek na dítě, který jinak náleží biologické rodině.

5. 4 Komparace vybraných sociálních dávek pro rodiny s dětmi

Rodinná politika každého z posuzovaných států se soustřeďuje na podporu rodin ve výkonu jejich přirozených funkcí. Následující tabulka porovnává dávky určené pro potřeby rodin s dětmi.

ČESKÁ REPUBLIKA	SLOVENSKÁ REPUBLIKA	NĚMECKO
porodné	příspěvek při narození dítěte	přídavek na dítě
rodičovský příspěvek	příspěvek při více současně narozených dětí	sociální příplatek na dítě
přídavek na dítě	rodičovský příspěvek	rodičovský příspěvek -základní rodičovský příspěvek -rodičovský příspěvek plus -partnerský bonus
příspěvek na bydlení	přídavek na dítě	
	příplatek k přídavku na dítě	
pohřebné	příspěvek na péči o dítě	
	náhradní výživné	

Tabulka č. 13: DRUHY DÁVEK PRO RODINY S DĚTMI VE VYBRANÝCH ZEMÍCH (vlastní zpracování)

Všechny tři porovnávané země mají ve svém systému zařazeny dávky typu **přídavek na dítě** a **rodičovský příspěvek**. Pouze Česká a Slovenská republika poskytuje i **příspěvek při narození dítěte**. Česká republika má v systému státní sociální podpory zařazenou i dávku **pohřebné** a dále dávku pokrývající náklady na bydlení, tzv. **příspěvek na bydlení**. Jeho posláním je přispět rodinám na náklady spojené s bydlením. Dávka je testovaná a její výše se odvíjí od skutečných nákladů na bydlení, které mají určité limity. Oproti tomu slovenský systém vyplácí dávky typu **příspěvek na péči o dítě** a **náhradní výživné**. Na příspěvek na péči o dítě má nárok jeden z rodičů, kterému bylo dítě svěřeno do náhradní rodinné péče. Náhradní výživné slouží k zajištění výživy nezaopatřeného dítěte v případě, že si povinná osoba neplní vyživovací povinnost stanovenou

pravomocným rozhodnutím soudu nebo soudem schválenou dohodou. Výše porovnávaných dávek a pravidla pro jejich vyplácení jsou popsány v dalších podkapitolách.

5. 4. 1 Přídavek na dítě

Hlavní rozdíl při poskytování dávky **přídavku na dítě** v rámci srovnávaných zemí je jistě to, že český systém sociálního zabezpečení řadí tuto dávku oproti Slovenské republice a Německu do dávek takzvaně testovaných, tzn. jejich výplata se váže na příjem rodiny. V **České republice** má nárok na tento přídavek nezaopatřené dítě, a to zpravidla tehdy pokud rozhodný příjem v rodině nepřevyšuje součin částky životního minima rodiny a koeficientu 2,70. Výše přídavku na dítě za jeden kalendářní měsíc závisí na tom, do jaké věkové kategorie nezaopatřené dítě spadá. (do 6 let - 500 Kč, od 6 do 15 let - 610 Kč, od 15 do 26 let - 700 Kč). Od 1. 1. 2018 se zvyšují částky přídavku na dítě o 300 korun pro děti pracujících rodičů (tzn. aspoň jeden rodič má příjem ze závislé činnosti nejmíň ve výši životního minima jednotlivce, které dnes dělá 3410 korun měsíčně, případně ze samostatné výdělečné činnosti nebo z vybraných dávek, které nahrazují pracovní činnost). Měsíční částka přídavku na dítě se zvyšuje o 300 korun. Nově tak budou činit 800, 910 a 1000 korun měsíčně podle věku dítěte.

Slovenská republika vyplácí přídavek na dítě rodiči, který pečuje o nezaopatřené dítě nebo plnoleté nezaopatřené dítě jako dávku netestovanou. Podmínkou pro uznání dávky je péče oprávněné osoby o nezaopatřené dítě a rovněž trvalý či přechodný pobyt oprávněné osoby na území Slovenské republiky. Výše dávky je stanovená na 23,52 EUR a jedná se o dávku opakovatelnou. K této dávce má systém sociální podpory navíc i příplatek k přídavku na dítě. Osoba, která má nárok na vyplácení **příplatku k přídavku na dítě** je buď rodičem či náhradním rodičem, který je odběratelem přídavku na dítě. Výše této dávky je 11,02 EUR a je vyplácen opakovaně. Aby tento příplatek mohl být vyplácen, nesmí rodič či jiná fyzická osoba vykonávat žádnou výdělečnou činnost. Na rozdíl od České republiky, Slovenská republika přijala euro, tudíž se dávky vyplácejí v eurech.

Přídavek na dítě v **Německu** je vyplácen pro všechny děti do věku 18 let, pro děti ve vzdělávání do věku 25 let a pro nezaměstnané děti do 21 let. Zletilé dítě, které už ukončilo odborné vzdělání či studium a účastní se druhého odborného vzdělávání či druhého studia nebo na něj čeká, má nárok na přídavek na dítě, a to pouze v tom případě, pokud vykonává zaměstnání pro vznik nároku na přídavek na dítě, tzn. musí se jednat o

zaměstnání malého rozsahu typu, tzv. mini job. Dítě si může vydělat maximálně do částky 450 EUR měsíčně, s čímž jeho pravidelná týdenní pracovní doba nepřekročí 20 hodin. Pokud je dítě vedené v evidenci uchazečů o zaměstnání úřadu práce v Německu či v evidenci střediska na podporu zaměstnanosti, je dán nárok na přídavek na dítě až do dosažení 21 věku dítěte. Jedná-li se o dítě s určitým zdravotním postižením, které není schopno o sebe pečovat, může být přídavek na dítě i bez věkového omezení, avšak pouze za předpokladu, že ke vzniku zdravotního postižení došlo před dosažením 25 let věku dítěte. Čerpání této dávky je možné buď jejím měsíčním vyplácením, nebo je možné čerpat dávku v rámci ročního daňového zvýhodnění. I zde platí přijetí měny Euro, tudíž se i tady stejně jako na Slovensku vyplácí dávky v eurech.

Testovanou dávkou související s přídavkem na dítě je v Německu tzv. **sociální příplatek na dítě**. Mohou jej dostat rodiče pro každé dítě, které je mladší než 25 let, na které zároveň pobírají přídavek na dítě. Podmínkou také musí být i to, že s dítětem žijí ve společné domácnosti. Jedná se o dodatečnou dávku, která může být rodičům vyplácena do až do výše 170 EUR na dítě. Předpokladem přiznání této dávky je dosažení hranice minimálního příjmu rodičů ve výši 900 EUR u rodičovských párů. Částka 600 EUR je vyplácená u rodičů, kteří jsou samoživitelé a zároveň nesmí být překročena horní hranice příjmů.

5. 4. 2 Porodné

Česká rodina má nárok na **porodné**, pokud rozhodný příjem v rodině nepřevyšuje za předchozí kalendářní čtvrtletí součin částky životního minima rodiny a koeficientu 2,70. Porodné je stanoveno pevnou částkou ve výši 13 000 Kč na první dítě a 10 000 Kč na druhé dítě.

Na rozdíl od České republiky, **Slovenská republika** nemá název porodné, ale **příspěvek při narození dítěte**. Nárok na něj má matka dítěte (ve zvláštních případech i otec) při narození každého dítěte. Mezi základní podmínky patří: mít trvalý pobyt na území SR, absolvování povinných zdravotních prohlídek v těhotenství a řádné opuštění zdravotnického zařízení po porodu. Výše dávky je na rozdíl od českého systému rozdělen podle porodu, 829,86 EUR pokud jde o dítě narozené z prvního až třetího porodu a které se dožilo nejméně 28 dní. Další částkou v rámci této dávky je 151,37 EUR, pokud se dítě narodilo ze čtvrtého porodu či dalšího porodu. O 75,69 EUR se částka zvyšuje, a to na

každé dítě, když se narodili současně dvě nebo více dětí. Nárok na dávku zaniká uplynutím šest měsíců od narození dítěte. Tato dávka se vyplácí stejně, jako v České republice jednorázově. Dalším příspěvkem v rámci porodného má Slovenská republika zvlášť **příspěvek při více narozených dětí**, kdy má nárok rodič, kterému se současně narodily 3 a více dětí, nebo se mu v průběhu dvou let opakovaně narodily dvojčata. Jedná se o dávku, která je vyplácena jednorázově za rok na každé dítě, ale pravidelně se každoročně opakující. Podmínkou nároku je minimální věk dítěte jeden rok, a alespoň tři z uvedených dětí jsou ve věku do 15 let. Dávka je vyplácena ve výši 110,36 EUR na každé dítě.

Na rozdíl od České a Slovenské republiky jednotné porodné v Německu není. Určitý příspěvek na porod zvaný "Entbindungspauschale" vyplácí zdravotní pojišťovna, ovšem ne každá.

5. 4. 3 Rodičovský příspěvek

V rámci **České republiky** se zpravidla stát podílí na nákladech spojených se zajištěním výživy a dalších základních potřeb rodiče v době, kdy celodenně pečuje o dítě. Výše a čerpání rodičovské příspěvku záleží na rodiči, který po celý kalendářní měsíc osobně, celodenně a řádně pečuje o dítě. Zároveň se týká dítěte, které je nejmladší v rodině. Rodičovský příspěvek se může pobírat nejdéle však do 4 let věku dítěte, a to nejdéle do doby, kdy byla na rodičovském příspěvku vyplácena z důvodu péče o totéž nejmladší dítě v rodině celková částka **220.000,- Kč**. Nově od 1. 1. 2018 mohou rodiče dvojčat a vícčrat čerpat vyšší rodičovský příspěvek, jde o částku **330.000,- Kč**. Výše měsíčního příspěvku je tedy odvozována z předpokládané délky rodičovské dovolené. Rodiče mohou při pobírání rodičovského příspěvku umístit dítě mladší dvou let do jeslí či školky jen na 46 hodin měsíčně.

Stejně, jako v České republice má na **Slovensku** nárok na příspěvek zpravidla rodič dítěte, fyzická osoba, které je svěřeno dítě do péče na základě rozhodnutí soudu, ale také je oprávněnou osobou manžel či manželka rodiče dítěte, a to za předpokladu, že žije s rodičem dítěte v jedné domácnosti. Rodičovský příspěvek je vyplácenou pod podmínkami, že dítě, o které pečuje je ve věku do tří let nebo je ve věku do šesti let a má dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav. Na rozdíl od českého a německého systému je tedy vyplácen na základě zdravotního stavu. Dávka je vyplácena ve výši 214,70 EUR měsíčně a navyšuje se

o 25 % na každé dítě, které se narodilo současně. Tato suma se snižuje o 50 % v případě, že další dítě v péči neplní řádně povinnou školní docházku.

Rodiče, kteří v Německu nepracují déle než 30 hodin týdně, mají právo na výkon rodičovské péče o dítě, ovšem se počítá s tím, že bydlí ve stejné domácnosti a v převážné míře sami pečují o dítě. V Německu jsou tři typy rodičovského příspěvku, a to základní rodičovský příspěvek Basiselterngeld, rodičovský příspěvek Elterngeld Plus a partnerský bonus. Rodiče si mohou vybrat z těchto modelů, anebo je navzájem kombinovat.

dávky	základní rodičovský příspěvek	rodičovský příspěvek plus	partnerský bonus
výše dávky a doba čerpání	300 – 1800 EUR po dobu max. 14 měsíců	150 – 900 EUR po dobu max. 28 měsíců	rodičovský příspěvek plus po dobu dalších čtyř měsíců pokud matka a otec dítěte pracují současně po dobu čtyř po sobě jdoucích měsíců v rozmezí od 25 do 30 hodin za týden

Tabulka č. 14: DÁVKY RODIČOVSKÉHO PŘÍSPĚVKU V NĚMECKU (vlastní zpracování)

Hlavním rozdílem německého systému oproti českému a slovenskému je jistě to, že výše dávky je vypočítávána z čistého příjmu, který měl pečující rodič před narozením dítěte. Rodičovský příspěvek činí nejméně 300 a nejvýše 1800 EUR za měsíc, je vyplácen v rozmezí 65 – 100 %. Výhodou českého systému je jistě pružnost nastavení a spravedlnost systému. Každému dítěti náleží stejná částka a je jen na rodiči, jak dlouho a v jaké výši jej bude čerpat.

5. 4. 4 Pohřebné

Dávka se týká jen českého a slovenského systému. V České republice je dávka zahrnuta v systému státní sociální podpory. Nárok na pohřebné má zpravidla osoba, která vypravila pohřeb, a to buď dítěti, které bylo ke dni pohřbu nezaopatřeným dítětem, nebo osobě, která byla ke dni smrti rodičem nezaopatřeného dítěte, jestliže dítě nebo osoba měli trvalý pobyt na území České republiky. V České republice je pohřebné vypláceno jednorázově, a to částkou ve výši 5.000,-.

Slovenská republika nemá tuto dávku zahrnutou přímo v systému podpory rodin s dětmi, ale je určena pro všechny žadatele, kteří splňují nárok. Proto byla zařazena i do této komparace. Dávka je vyplácena pouze oprávněné osobě, která má na tento příspěvek nárok, tzn. plnoleté fyzické osobě. Výše příspěvku je 79,67 €. Příspěvek je státní sociální dávka, která já je jednorázová a její nárok zaniká uplynutím jednoho roku od pohřbu zemřelého. Podmínkou nároku je zabezpečení pohřbu oprávněnou osobou a trvalý pobyt nebo přechodný pobyt na území Slovenské republiky (Ministerstvo práce, sociálních vecí a rodiny Slovenskej republiky. Podpora rodín s dětmi [online]).

5. 5 SHRnutí

Ze získaných dat vyplývá, že systém ochrany dětí je v České republice a na Slovensku je velmi podobný a liší se pouze odlišným zařazením jednotlivých aspektů do právního řádu. Česká republika vychází zejména ze zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí. Dále pak Úmluvou o právech dítěte, Ústavou České republiky, Listinou základních práv a svobod, Občanským zákoníkem či zákonem č. 108/ 2006 Sb. o sociálních službách. Slovenská republika se řídí primárně zákonem č. 36/2005 Z.z., o rodině, dále pak ze zákona č. 305/2005 Z.z., o sociálnoprávnej ochrane detí a ze zákona č. 627/2005 Z. z., o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieta. Spolková republika Německo vychází občanského zákoníku Bürgerliches Gesetzbuch BGB§ 1666 Gerichtliche Maßnahmen bei Gefährdung des Kindeswohls a také ze zákoníku zvaného Sozialgesetzbuch (SGB) Nr. 40/2004, který je rozčleněn do dvanácti svazků označených římskými číslicemi, pod nimiž jsou zahrnuty podrobné právní úpravy týkající se systému sociálního zabezpečení. Slovenská republika využívá sociální kuratelu již mnoho let, kdežto v České republice byl tento pojem legislativně ukotven až od roku 2012.

Legislativní úprava Spolkové republiky Německo je od těchto dvou legislativních úprav odlišná, jelikož je zaznamenána zejména v rámci Sociální knihy osm a občanské zákoníku. Orgány poskytující sociálně-právní ochranu dětí jsou v rámci České a Slovenské republiky obdobné, ovšem ve Spolkové republice se jedná zejména o Úřady pro mládež. Ve Spolkové republice Německo se však rozlišují dva typy úřadů, a to soukromí a veřejní poskytovatelé (Oeffentliche und freie Traeger der Jugendhilfe).

Pěstounská péče se v České republice a Slovenské objevila dříve než v Německu. Česká a německá legislativa na rozdíl od slovenského právního ukotvení dělí pěstounskou péči na přechodnou dobu. Přičemž Německo dále rozlišuje pěstounskou péči na časově omezenou a časově neomezenou. Ve všech třech státech je pěstounská péče zprostředkovávaná orgány sociálně-právní ochrany dětí. V České republice a na Slovensku je problematika pěstounské péče v rukou úřadů obcí s rozšířenou působností, tedy sociálně-právní ochrana dětí, kdežto v Německu pěstounskou péči obstarávají Úřady pro péči o děti a mladistvé. V Německu mohou žadatelé přímo dojít na příslušný úřad nebo mohou pouze tento úřad telefonicky kontaktovat, což v České a Slovenské republice nelze. Tento krok má směřovat pouze k ujasnění a prověření údajů v podané žádosti žadatelů a podání základních informací žadatelům. Poté žadatelé o náhradní rodinnou péči vyplňují dotazník, na jehož základě sociální pracovnice navštíví domácnost žadatelů. Dále se postupuje stejně jako v České a Slovenské republice. Co se týká dávek pěstounské péče tak se Česká republika a Německo od Slovenska liší tím, že jsou jednotlivé dávky děleny dle věku. V České republice jsou to 4 kategorie od narození do 26 let, v Německu je výše měsíčních dávek odstupňována do třech úrovní podle stáří dítěte a po dovršení plnoletosti se týkají pouze dětí – studentů. V České republice se výše příspěvku liší tehdy, jedná-li se o osobu závislou na pomoci jiné fyzické osoby. I v Německu a na Slovenské republice se příspěvek navyšuje, pečuje-li pěstoun o dítě s těžkým hendikepem. Česká republika a Slovensko poskytují jednorázový příspěvek při převzetí dítěte do péče a zároveň i příspěvek při ukončení péče. Všechny tři země poskytují měsíční příspěvky, které slouží na úhradu potřeb dítěte a také příspěvky jako odměnu pěstounovi za jeho péči o svěřené dítě. Jako jediná země poskytuje Česká republika příspěvek na zakoupení motorového vozidla. Oproti tomu vyplácí Německo tzv. příplatek 24, který je určen pro pěstouny, kteří o dítě pečují nepřetržitě 24 hodin denně. Vedle měsíčních nákladů mohou v Německu požádat pěstouni o jednorázový příplatek na výjimečné výdaje, jako je např. dovolená či tábory.

Jsou jim také hrazeny náklady na školku a příspěvek na dítě, který jinak náleží biologické rodině.

System vykonávání náhradní rodinné péče je obdobný ve všech třech zemích, pouze na drobné změny. Jakmile si sociální pracovníce stanoví a ujasní všechny získané informace, následuje odborná příprava jinak řečeno školení žadatelů stát se pěstouny a přijmout tak dítě do náhradní rodinné péče, které probíhá skupinově. V Německu se tento proces nazývá seminářem k přípravě na pěstounskou péči. V České republice odborná příprava činí 48 hodin a u pěstounské péče na přechodnou dobu 72 hodin, přičemž je hlavně zaměřena na sebezpoznání žadatelů, rodinného systému, na komunikaci s dítětem, na naplňování práv a potřeb dítěte. Závěrem kurzu probíhají individuální konzultace s psychologem a lektor kurzu zpracovává informace. Žadatelé mají samozřejmě možnost po ukončení kurzu svou žádost stáhnout. I v Německu mají tyto semináře za úkol připravit žadatele na pěstounskou péči. Rozdílné je to, že se v Německu na těchto seminářích účastní i soudci, což v České a Slovenské republice není až tolik praktikováno. Po absolvování kurzu v Německu dojde k další návštěvě sociální pracovnící, kde s žadatelem konzultuje náplň a obsah kurzu, který absolvovali. Poté již dojde k podání žádosti o převzetí dítěte do péče. Následuje další pohovor s pracovníkem úřadu, který žadatelům oznámí, zda byli vybráni či naopak. V České republice obdrží žadatelé po ukončení přípravy pouze rozhodnutí, o tom, zda byli nebo nebyli zařazeni do evidence žadatelů. Dalším krokem je v České a Slovenské republice seznámení s dítětem a jeho rodiči. Kdežto v Německu je další fází seznámení s biologickými rodiči a až poté samotným dítětem. V České republice ještě následují tři kroky pro zprostředkování pěstounské péče, zatímco v Německu tento proces končí uzavřením dohody o výkonu pěstounské péče mezi osobami oprávněnými pro péči a již pěstouny.

Dávky, jež jsou poskytovány pro rodiny s dětmi, se v každé zemi liší nejen s ohledem na výši dávky, ale také v rámci podmínek, které musí být při poskytování dodrženy. Shodně mají všechny tři porovnávané země ve svém systému zařazeny dávky typu **přídavek na dítě** a **rodičovský příspěvek**. Pouze Česká a Slovenská republika poskytuje i **příspěvek při narození dítěte**. Obě země také vyplácejí dávku související se smrtí v rodině, tzv. **pohřebné či příspěvek na pohřeb**. Česká republika má v systému státní sociální podpory zařazenou i dávku pokrývající náklady na bydlení, tzn. **příspěvek na bydlení**. Slovenský systém pamatuje zase na pěstounské rodiny, které mají v péči svěřené dítě, a to dávkou **příspěvek na péči o dítě** a také na děti, ke kterým si povinná

osoba neplní vyživovací povinnost tzv. dávkou **náhradní výživné**. Co se týče přídatku na dítě, je v České republice určen pro pomoc rodinám s dětmi, díky kterému jsou zabezpečovány potřeby dítěte. Nově od 1. 1. 2018 má na tento přídatok nárok nezaopatřené dítě, pokud rozhodný příjem v rodině nepřevyšuje součin částky životního minima rodiny a koeficientu 2,70. O 300 Kč měsíčně se příspěvek navyšuje pracujícím rodičům. Na Slovensku je tento příspěvek určen primárně pro rodiny s nezaopatřenými dětmi. Podmínkou pro uznání dávky je péče oprávněné osoby o nezaopatřené dítě a rovněž trvalý či přechodný pobyt oprávněné osoby na území Slovenské republiky. Přídatok na dítě v Německu je vyplácen až do dosažení 25 let věku dítěte, pokud dítě navštěvuje školu. Čerpání této dávky je možné buď jejím měsíčním vyplácením, nebo je možné čerpat dávku v rámci ročního daňového zvýhodnění Německo má kromě přídatku na dítě také sociální příplatek na dítě, o který mohou požádat rodiče pro každé dítě, které je mladší 25 let, na které zároveň pobírají přídatok na dítě. Tato dávka je testovaná, předpokladem přiznání této dávky je dosažení hranice minimálního příjmu rodičů ve výši 900 EUR u rodičovských párů. Částka 600 EUR je vyplácená u rodičů, kteří jsou samoživitelé a zároveň nesmí být překročena horní hranice příjmů. Pokud se zaměříme na **porodné**, v České republice má nárok na porodné jen ten, jehož rozhodný příjem v rodině nepřevyšuje za předchozí kalendářní čtvrtletí součin částky životního minima rodiny a koeficientu 2,70. Týká se pouze prvního a druhého narozeného dítěte. Na rozdíl od České republiky, Slovenská republika nemá název porodné, ale příspěvek při narození dítěte má nárok matka dítěte (ve zvláštních případech i otec) při narození každého dítěte, ovšem musí být dodrženy zákonné podmínky. Výše dávky je stejně jako v České republice rozdělena podle porodu. Na rozdíl od České a Slovenské republiky jednotné porodné v Německu není. Určitý příspěvek na porod zvaný "*Entbindungspauschale*" vyplácí zdravotní pojišťovna, ovšem ne každá. Další příspěvek, který je pro potřebné rodiny k dispozici, je **rodičovský příspěvek**. Dávka je určena pro rodiny s dětmi v období po narození dítěte. Stejně, jako v České republice má na Slovensku nárok na příspěvek zpravidla rodič dítěte, fyzická osoba, které je svěřeno dítě do péče na základě rozhodnutí soudu, ale také je oprávněnou osobou manžel či manželka rodiče dítěte, a to za předpokladu, že žije s rodičem dítěte v jedné domácnosti. Na Slovensku je dána fixní částka, která je rodiči měsíčně vyplácena, oproti tomu je český systém daleko pružnější. Každému dítěti náleží stejná částka a je jen na rodiči, jak dlouho a v jaké výši jej bude čerpat. Pro německé rodiče je výše dávky vypočítávána z příjmu před narozením dítěte. Týká se rodiče, který nepracuje déle než 30

hodin týdně, má právo na výkon rodičovské péče o dítě, bydlí ve stejné domácnosti a v převážné míře sám pečuje o dítě. Jedná se o základní rodičovský příspěvek Basiselterngeld, rodičovským příspěvkem plus Elterngeld Plus a partnerský bonus. Rodiče si mohou vybrat z těchto modelů, anebo je navzájem kombinovat. Poslední dávkou je **pohřebné**, zde jsou však podmínky pro dosažení nároku na příspěvek v rámci České a Slovenské republiky téměř totožný.

ZÁVĚR

Každé dítě se může ocitnout v ohrožení a jeho vývoj a péče o něj je ohrožen vlivem jeho vlastní rodiny. Aby dítě mohlo žít ve svém přirozeném prostředí, je nutné, aby mělo pečující rodiče, kteří jsou schopni plni své rodičovské povinnosti. Pokud tomu tak není, je potřeba, aby se do výchovy a péči o dítě vložit stát a začal plnit svou funkci. Právě systém sociálně-právní ochrany dětí je zde k tomu, aby zajistil blaho dítěte a podpořil jeho vývoj. Možností je hned několik. Dítě může být umístěno do pěstounské péče, do náhradní rodiny či do ústavní péče. Ke všem těmto opatřením je potřeba nejen zajistit správné úkony, ale také poskytnout dostatečné materiální a nemateriální prostředky.

Cílem mé diplomové práce bylo seznámení se systémem sociálně právní ochrany dětí ve vybraných státech, na jehož základě byla vytvořena komparační analýza, která navazovala na mnou získané poznatky. Hlavním cílem bylo je charakterizovat systém sociálně-právní ochrany dětí v České republice a provést komparaci systémů sociálně-právní ochrany dětí v České republice, Slovenské republice a Spolkové republice Německo. Pomocí dílčích cílů jsme definovali kompetence státní správy a samosprávy v České a Slovenské republice a charakterizovali sociálně-právní ochranu dětí na Slovenské republice a v Německu. Seznámili jsme se se systémem sociálních dávek pro rodiny s dětmi a popsali jednotlivé formy náhradní rodinné péče. Posledním dílčím cílem jsme porovnali systémy sociálně-právní ochrany dětí v daných zemích. Ze získaných dat vyplývá, že systém ochrany dětí je v České republice a na Slovensku je velmi podobný a liší se pouze odlišným zařazením jednotlivých aspektů do právního řádu. Legislativní úprava Spolkové republiky Německo je od těchto dvou legislativních úprav odlišná, jelikož je zaznamenána zejména v rámci Sociální knihy osm a občanské zákoníku. Obecně lze říci, že v některých oblastech náhradní rodinné péče je systém třech vybraných zemí téměř totožný, avšak vždy s ohledem na nastavení rodinné a sociální politiky v dané zemi. Hlavní i dílčí cíle stanovené v této diplomové práci byly naplněny.

Sociálně-právní ochrana dětí v České republice je něčím, o čemž se v současné době hodně hovoří a je jí také připisována zvláštní důležitost. Vláda se schválením Národní strategie ochrany práv dětí (usnesením č. 4 ze dne 4. ledna 2012) zavázala vytvořit do roku 2018 funkční systém zajišťující důslednou ochranu všech práv dětí a naplňování jejich

potřeb. Ne vždy jsou ale tyto představy uskutečňovány. Pokud je cílem naší země dodržovat práva dětí do co nejvyšší možné míry, musí je v první řadě zohlednit v plánování a směřování sociální politiky. Prioritou by přitom měla být jednoznačně podpora biologické rodiny dítěte. Nutností je zapojení těchto rodin do ekonomického, sociálního a kulturního života společnosti včetně zvýšení jejich uplatnitelnosti na trhu práce. Co se týká péče o děti ohrožené, navrhované změny by se měly hlavně týkat optimalizace řízení a financování tohoto systému, a to jak na úrovni národní, tak na úrovni krajů a obcí. Důležitá je i standardizace systému a sjednocení přístupů a postupů pro práci s touto skupinou, ale i zlepšení vzájemné spolupráce státních i nestátních institucí a odborníků. V rámci náhradní rodinné péče se Česká republika snaží již řadu let o deinstitucionalizaci, přesto však ústavní péče stále výrazně převládá nad rodinnou. Vinou je i nedostatečná veřejná mediální podpora pěstounské péče na přechodnou dobu.

Dovětek

„Stát je tvořen rodinami, které jsou spolupracovníky při předávání života a lásky lidstvu; zachránit rodinu znamená zachránit civilizaci.“

Igino Giordani

Téma sociálně-právní ochrany dětí zahrnuje velmi rozsáhlou oblast, která by zasloužila daleko podrobnější zpracování. Tvorbě této práce jsem věnovala spoustu času a doufám, že někomu přispěje k pochopení této složité problematiky.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

atd.	a tak dále
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch
č.	číslo
ČR	Česká republika
et. al	et alii
EU	Evropská unie
EUR	euro
Kč	korun českých
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
Nr.	Nummer
NRP	náhradní rodinná péče
OSPOD	orgán sociálně-právní ochrany dětí
s.	strana
Sb.	sbírka zákonů
SGB	Sozialgesetzbuch
tzv.	tak zvaný
ozn.	to znamená
ZOSPODaSK	Zákon č. 305/2005 Z.z., o sociálněprávní ochraně dětí a o sociální kuratele
Z.z.	zbírka zákonů

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Přídavek na dítě (vlastní zpracování)	29
Tabulka 2 Umístování dětí a mladistvých do náhradní rodinné, ústavní a ochranné výchovy (vlastní zpracování)	31
Tabulka 3 Příspěvek na úhradu potřeb dítěte (vlastní zpracování)	35
Tabulka 4 Příspěvek na úhradu potřeb dítěte závislé na pomoci jiné fyzické osoby (vlastní zpracování)	35
Tabulka 5 Odměna pro pěstouna (vlastní zpracování)	35
Tabulka 6 Příspěvek při převzetí dítěte (vlastní zpracování)	36
Tabulka 7 Přídavek na dítě –Kindergeld (vlastní zpracování)	52
Tabulka 8 Příspěvky náhradní rodinné péče v Karlsruhe (vlastní zpracování)	55
Tabulka 9 Členění zákona o sociálně–právní ochraně dětí v České republice a na Slovensku (vlastní zpracování)	60
Tabulka 10 Subjekty poskytující sociálně- právní ochranu dětí ve vybraných zemích (vlastní zpracování)	63
Tabulka 11 Typy pěstounské péče ve vybraných státech (vlastní zpracování)	65
Tabulka 12 Druhy dávek pěstounské péče ve vybraných zemích (vlastní zpracování)	68
Tabulka 13 Druhy dávek pro rodiny s dětmi ve vybraných zemích (vlastní zpracování)	69
Tabulka 14 Dávky rodičovského příspěvku v Německu (vlastní zpracování)	73

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1 Děti	4
Obrázek č. 2 Spolkové země Německo	49
Obrázek č. 3 Členské státy EU	58

SEZNAM ODBORNÝCH ZDROJŮ

BUBLEOVÁ, Věduna et al. *Základní informace o náhradní rodinné péči*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2011. 94 s. ISBN 978-80-87455-01-2.

CAKIRPALOGLU, Panajotis. *Úvod do psychologie osobnosti*, Praha: Grada, 2012. 287 s. ISBN 978-80-247-4033-1.

ČAČKA, Otto. *Psychologie dítěte*. 2., dopl. vyd. Tišnov: Sursum, 1996. 112 s. ISBN 80-857-99-03-0.

ČERMÁKOVÁ, Marie et al. *Proměny současné české rodiny*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. 170 s. ISBN 80-85850-93-1.

DETRICK, Sharon. 1999. *A commentary on the United Nations Convention on the rights of the child*. The Hague: Martinus Nijhoff Publishers, 1999. 790 s. ISBN 90-411-1229-4.

DUNOVSKÝ, Jiří. *Dítě a poruchy rodiny*. Praha: Avicenum, 1986. 139 s.

DUNOVSKÝ, Jiří et al. *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*. Praha: Grada Publishing, 1999. 279 s. ISBN 80-7169-254-9.1989.

FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Praha: Grada, 2009. 218 s. ISBN 978-80-247-2781-3.

HAVLÍK, Radomír a Jaroslav KOŤA. *Sociologie výchovy a školy*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2011. 174 s. ISBN 978-80-262-0042-0.

HUSÁKOVÁ, Mária. *Sociálna práca*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2008. ISBN 978-80-225-2536-7.

HOMOLA, Miloslav. *Úvod do psychologie osobnosti*. Praha: SPN, 1974. 266 s.

HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. *České rodinné právo*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 398 s. ISBN 80-7239-192-5.

KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. 215 s. ISBN 978-80-262-0643-9.

KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. 199 s. ISBN 80-7315-004-2.

MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. 161 s. ISBN 80-86429-19-9

MATĚJČEK, Zdeněk et al. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Praha: Portál, 1999. 183 s. ISBN 80-7178-304-8.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Rodiče a děti*. 3., upravené vydání. Praha: Vyšehrad, 2017. 353 s. ISBN 978-80-7429-797-7.

MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH. *Děti, rodina a stres: vybrané kapitoly z prevence psychické zátěže u dětí*. Praha: Galén, 1994. 214 s. ISBN 80-85824-06-X.

MOTEJL, Otakar et al. *Rodina a dítě*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2007. 215 s. ISBN 978-80-254-1750-8.

MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. 2., upr. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2008. 323 s. ISBN 978-80-86429-87-8.

NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Academia, 2009. 498 s. ISBN 978-80-200-1679-9.

NOVOTNÁ, Věra a Vladimír FEJT. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009. 256 s. ISBN 978-80-86723-77-8.

ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie osobnosti: obor v pohybu*. 6., rev. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2010. 208 s. ISBN 978-80-247-3133-9.

ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2007. 36 s. ISBN 978-80-86991-27-6.

TRÖSTER, Petr et al. *Právo sociálního zabezpečení*. 5., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. 379 s. ISBN 978-80-7400-322-6.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. 531 s. ISBN 978-80-246-2153-1.

VLČEK, Robert a Zdenka HRUBEŠOVÁ. *Sociálněprávní ochrana maloletých*. Bratislava: Epos, 2006. 254 s. ISBN 80-8057-675-0.

VYKOPALOVÁ, Hana. *Sociálně patologické jevy v současné společnosti*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. 154 s. ISBN 80-244-0337-4.

Legislativní předpisy

ČESKO. Ústavní zákon č. 1/1993 ze dne 16. prosince 1992. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1998, částka 1. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-1>

ČESKO. Listina základních práv a svobod ze dne 16. prosince 1992 jako součásti ústavního pořádku České republiky. In: *Ústava České republiky*. 1993. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

ČESKO: Zákon č. 89/2012 Sb. ze dne 3. února 2012, občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2012, částka 33. Dostupné také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

ČESKO. Zákon č. 108/2006 Sb. ze dne 14. března 2006 o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 37. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>

ČESKO. Zákon č. 117/1995 Sb., ze dne 26. května 1995 o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1995, částka 31. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-117>

ČESKO. Zákon č. 128/2000 Sb., ze dne 12. dubna 2000 o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, částka 38. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128>

ČESKO. Zákon č. 314/2002 Sb., ze dne 13. června 2002 o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2002, částka 114. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-314>

ČESKO. Zákon č. 359/1999 Sb., ze dne 9. prosince 1999, o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 111. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>

SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 36/2005 Z. z. ze dne 19. ledna 2005 o rodině a o změně a doplnění některých zákonů. In: *Zbierka zákonov SR*. Dostupné z: <http://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-36>

SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 305/2005 Z.z. ze dne 25. května 2005 o sociálněprávní ochraně dětí a o sociální kuratele a o změně a doplnění některých zákonů. In: *Zbierka zákonov SR*. Dostupné z: <http://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-305>

SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 383/2013 Z.z. ze 23. října 2013 o příspěvku při narození dítěte a příspěvku na více současně narozených dětí a o změně a doplnění některých zákonů. In: *Zbierka zákonov SR*. Dostupné z: <http://www.zakonypreludi.sk/zz/2013-383>

SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 453/2003 Z.z. z 30. října 2003 o orgánech štátnej správy v oblasti sociálnych vecí, rodiny a služieb zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov. In: *Zbierka zákonov SR*. Dostupné z: <http://www.zakonypreludi.sk/zz/2003-453>

SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 561/2008 Z.z. ze dne 25. listopadu 2008 o príspevku na starostlivosť o dieťa a o zmene a doplnení niektorých zákonov. In: *Zbierka zákonov SR*. Dostupné z: <http://www.zakonypreludi.sk/zz/2008-561>

SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 571/2009 Z.z. ze dne 2. prosince 2009 o rodičovskom príspevku a o zmene a doplnení niektorých zákonov. In: *Zbierka zákonov SR*. Dostupné z: <http://www.zakonypreludi.sk/zz/2009-571>

SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 600/2003 Z.z. ze dne 6. listopadu 2003 o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení. In: *Zbierka zákonov SR*. Dostupné z: <http://www.zakonypreludi.sk/zz/2003-600>

SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 627/2005 Z.z. ze dne 14. prosince 2005 o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa. In: *Zbierka zákonov SR*. Dostupné z: <http://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-627>

SPOLKOVÁ REPUBLIKA NĚMECKO. Sozialgesetzbuch I bis XII. Dostupné z: <http://www.sozialgesetzbuch-sgb.de/>

SPOLKOVÁ REPUBLIKA NĚMECKO. Bürgerliches Gesetzbuch. Dostupné z: <https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/BJNR001950896.html>

Elektronické zdroje

BERNHAUSEROVÁ, E. *Efektivita zabezpečovania náhradného rodinného prostredia pre deti*. Bratislava: Stredisko pre štúdium práce a rodiny [online]. 2007 [cit. 2017-11-11]. Dostupné z: <http://www.ceit.sk/IVPR/images/IVPR/vyskum/2007/Bernhauserova/Bernhauserova.pdf>

BODNÁROVÁ, B. *Zmapovanie súčasnej siete všetkých typov zariadení pre deti na území Slovenskej republiky*. Bratislava: Inštitút pre výskum práce a rodiny [online]. 2009 [cit. 2017-10-11]. Dostupné z: http://vzd.cz/sites/default/files/Zmapovanie_sucasnej_siete_vsetkych_typov_zariadeni_pre_deti_na_uzemi_Slovenskej_republiky.pdf

BUNDESMINISTERIUM FÜR FAMILIE, SENIOREN, FRAUEN UND JUGEND. *Familienleistungen* [online]. © 2018 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/themen/familie/familienleistungen>

BUNDESMINISTERIUM FÜR FAMILIE, SENIOREN, FRAUEN UND JUGEND. *Kinder- und Jugendbericht* [online]. 2017 [cit. 2018-01-05]. Dostupné z: <https://www.bmfsfj.de/blob/115438/d7ed644e1b7fac4f9266191459903c62/15-kinder-und-jugendbericht-bundestagsdrucksache-data.pdf>

BÜRGERLICHES GESETZBUCH. § 1718 až 1740 BGB *Annahme als Kind* [online]. 2017 [cit. 2017-12-15]. Dostupné z: <https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/BJNR001950896.html#BJNR001950896BJNG015903377>

EUROPA. *Evropská unie* [online]. 2018 [cit. 2018-04-07]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/about-eu/countries_cs

HAMBURG. *Fachliches Rahmenkonzept für die Hamburger Pflegekinderhilfe* [online]. 2014 [cit. 2017-12-26]. Dostupné z: <http://www.hamburg.de/contentblob/4362350/1b98840c32b9c2f87dc3af33636c1cdf/data/rahmenkonzept.pdf>

LAHISTORIACONMAPAS. *Atlas Deutschland Bundesländer Karte*. [online]. 2018 [cit. 2018-04-08]. Dostupné z: <http://www.lahistoriaconmapas.com/atlas/karte/atlas-deutschland-bundeslaender-karte.htm>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Formy náhradní rodinné péče* [online]. 2013 [cit. 2018-01-15]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/14501>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Současná a připravovaná opatření rodinné politiky v zemích střední Evropy* [online]. 2005 [cit. 2017-11-15]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/4354/studie_vancurova.pdf

MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNÝCH VECÍ A RODINY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Podpora rodín s deťmi* [online]. 2017 [cit. 2018-01-08]. Dostupné z: <https://www.employment.gov.sk/sk/rodina-socialna-pomoc/podpora-rodinam-detmi/>

MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNÝCH VECÍ A RODINY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Príspevok na pohreb* [online]. 2017 [cit. 2018-01-22]. Dostupné z: <https://www.employment.gov.sk/sk/rodina-socialna-pomoc/prispevok-pohreb/>

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Německo* [online]. © 1997-2018 [cit. 2017-10-02]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/nemecko/index.html

KARLSRUHE. *Finanzielle Leistungen bei Vollzeitpflege* [online]. 2017 [cit. 2017-12-08]. Dostupné z: <https://www.karlsruhe.de/b3/soziales/einrichtungen/pflegekinderdienst/vollzeitpflege/finanzielles.de>

ÚSTAV ÚZEMNÍHO ROZVOJE. *Členské státy Evropské unie* [online]. © 2001-2018 [cit. 2017-04-08]. Dostupné z: <https://cssdnajedla.webnode.cz/news/pouceni-unii/>

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Úmluva o právech dítěte* [online]. © 2009-2018 [cit. 2017-10-28]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rlp/dokumenty/zpravy-plneni-mezin-umluv/umluva-o-pravech-ditete-42656/>